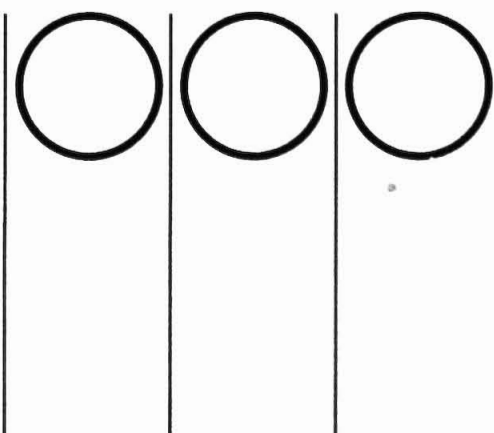

BRONCOMMENTAREN V

DE MILITIEREGISTERS 1815 – 1922

B. Koerhuis
W. van Mulken

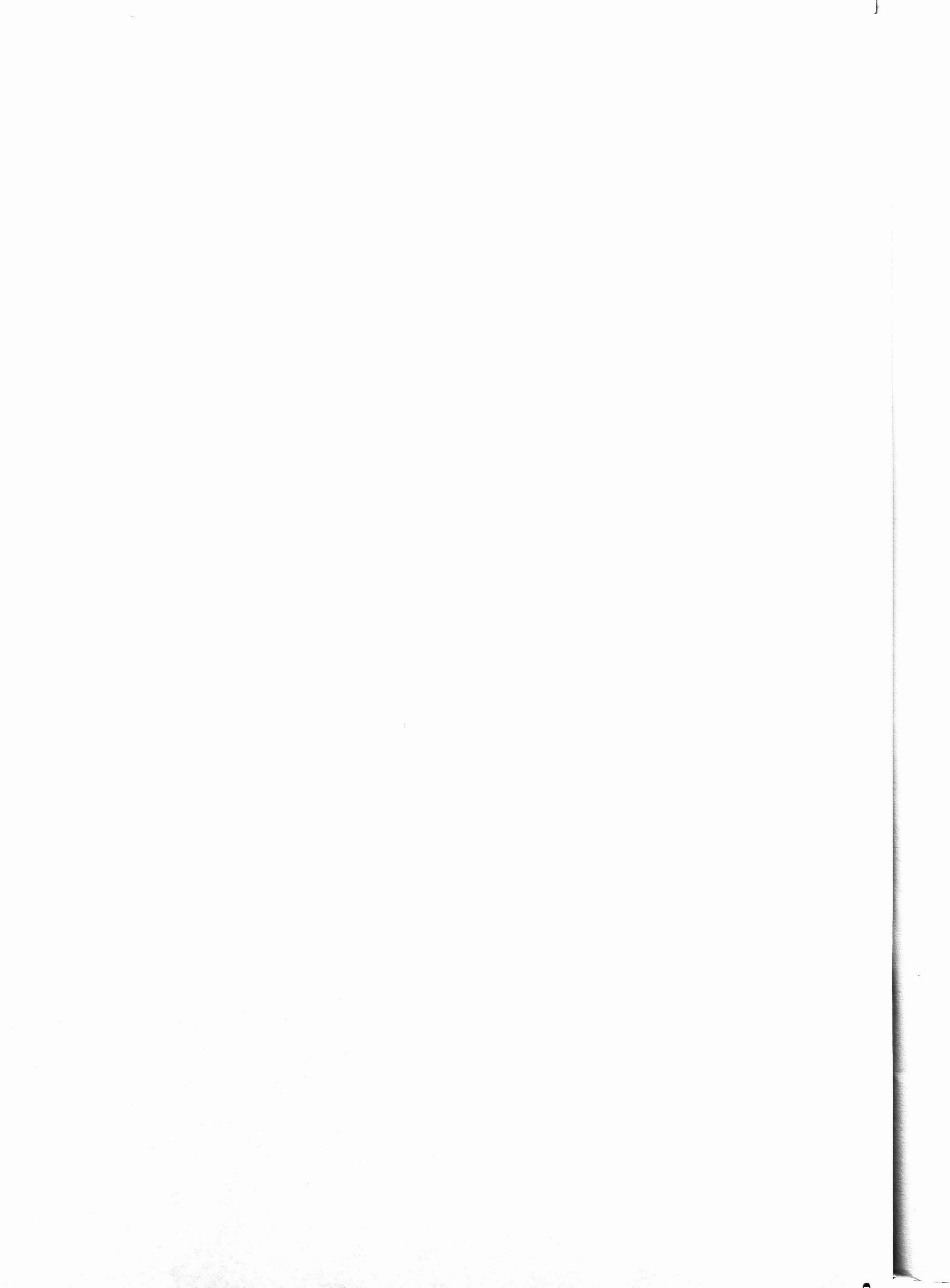
**Stichting
Archief
Publikaties**

Militieregisters 1815 - 1922.

Lijst van errata.

- p. 7, regel 16: "brandweer-" moet zijn "landweer-".
- p. 8, regel 15: "of veel meer" komt te vervallen.
regel 22: "... tot de Nationale Militie" (Staatsblad no. 19)."
- p. 9, regel 19: "hier vaak" moet zijn "bij de stukken van na 1850 soms".
- p. 15, 31, 47, 63: laatste zin eerste alinea "Opgemerkt zij zijn." komt te vervallen.
- p. 15, regel 4: "zoals ... 1817" komt te vervallen.
regel 42: "Valburg" moet zijn "Valkenburg".
- p. 18, regel 29: "ter griffie" moet zijn "ter griffie of secretarie".
- p. 31, regel 48: "... inschrijven of dat dit door een ander is gedaan".
- p. 32, regel 49/50: "ten aanzien van ..." beginnend op nieuwe regel.
- p. 33, regel 34/35: "naam, voornamen ..." beginnend op nieuwe regel.
- p. 35, regel 7: "C" moet zijn "G".
regel 22/23: "Nadat de lijsten berusten." moet zijn "Na inzage en terugzending van de registers door de gouverneur c.q. commissaris bleven de registers ter gemeentesecretarie berusten."
- p. 48, regel 9: "1901" moet zijn "1910".
- p. 50, regel 16/17: "die op 1 januari van dat jaar hun 19e jaar waren ingetreden."
regel 51: "Militiewet van 1861 en de Koninklijke Besluiten van 17 december 1861".
- p. 52, regel 25: "1900" moet zijn "1909".
- p. 65, regel 52: "p. 6-7" moet zijn "p. 50".
- p. 66, regel 11: "van de Koning" moet zijn "van de Koningin".
- p. 67, regel 6: toevoegen "Gedurende 10 dagen na de loting konden bezwaren worden ingebracht tegen de wijze van loting bij de C.d.K."

BRONCOMMENTAREN

V

De militieregisters

door

B. Koerhuis
en
W. van Mulken

BRONCOMMENTAREN

Commissie broncommentaren van de
Vereniging van Archivarissen in Nederland

drs. P.A.W. Dingemans
drs. M. van Driel
prof.dr. H. van Dijk
P.J. Horsman
drs. A.C.M. Kappelhof
prof.dr. P.M.M. Klep
drs. G.J. Mentink
drs. P.W.J. den Otter
H.A.J. van Schie
drs. C.O.A. Baron Schimmelpenninck van der Oije (voorzitter)
drs. A.J.M. den Teuling
drs. H.D. Wessels

Secretariaat
drs. M. Duijghuizen

Redactiecommissie
prof.dr. P.M.M. Klep
drs. M. Duijghuizen
drs. P.W.J. den Otter
mevr. drs. G. Willemsen-de Mey
drs. H.R. Wolf

Contactadres
Prof.dr. P.M.M. Klep, Erasmusplein 1, Postbus 9103, 6500 HD Nijmegen
(tel. 080-512172, 's morgens)

Aanvullingen en opmerkingen worden gaarne ingewacht.
Informatie betreffende bestellen en abonnementen:
Stichting Archief Publicaties, Pr. Willem Alexanderhof 28, 2595 BE 's Gravenhage.

© Stichting Archief Publicaties 1986
ISBN 90 7125 1055

Reeds verschenen publicaties van de commissie broncommentaren
Handleiding bij het vervaardigen van een broncommentaar (2e herziene versie, 1985)
I P.M.M. Klep, A. Lansink en W. van Mulken, De kohieren van de gemeentelijke hoofdelijke om-
slag, 1851-1922, Arnhem 1982, 12 blz.
II P.M.M. Klep, A. Lansink en W.F.M. Terwisscha van Scheltinga, De registers van patentplichti-
gen, 1805/1893 ['s-Gravenhage 1985], 22 blz.
III J.L. van Zanden, De volkstelling van 1807/08, ['s-Gravenhage 1985], 10 blz.
IV J.L. van Zanden, De "Registres Civiques" 1811 (1812, 1813), ['s-Gravenhage], 8 blz.

Inhoudsopgave

Deel 1: Algemeen 1815–1922	5
1. Inleiding	7
a. Een historische situering	7
2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron	8
c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens	9
3. Verwijzende notities	9
a. Vindplaatsen	9
b. Aanvullende bronnen	9
c. Literatuur	10
4. Mogelijke gebruikswijzen van de registers en lijsten	11
a. Themata	11
b. Combinatie en verrijking van de informatie	11
Deel 2: De Militieregisters, 1815–1816	13
1. Inleiding	15
b. Een visuele kennismaking	15
1. Het inschrijvingsregister	15
2. De alfabetische lijst	15
3. De lotingslijst	16
2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron	17
a. De formele grondslag	17
b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures	17
Deel 3: De Militieregisters, 1817–1861	29
1. Inleiding	31
b. Een visuele kennismaking	31
1. Het inschrijvingsregister	31
2. De alfabetische lijst	32
3. Het lotingsregister	33
2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron	34
a. De formele grondslag	34
b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures	35
Deel 4: De Militieregisters, 1862–1912	45
1. Inleiding	47
b. Een visuele kennismaking	47
1. Het inschrijvingsregister	47
2. De alfabetische naamlijst der ingeschrevenen	48
3. Het lotingsregister	48
2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron	49
a. De formele grondslag	49
b. Uitvoeringsbesluiten en-procedures	50
Deel 5: De Militieregisters, 1913–1922	61
1. Inleiding	63
b. Een visuele kennismaking	63
1. Het inschrijvingsregister	63
2. Het alfabetisch register	63
3. Het lotingsregister	64

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron	65
a. De formele grondslag	65
b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures	65
Noten	74

BRONCOMMENTAREN

v

De militie-registers Deel 1: 1815–1922 Algemeen

door

B. Koerhuis
en
W. van Mulken

1. Inleiding

In dit samengestelde broncommentaar wordt aandacht besteed aan de militieregisters uit de periode 1815–1922. Om de ingrijpende veranderingen in de militie-wetgeving gedurende deze periode op een overzichtelijke wijze te kunnen beschrijven werd gekozen voor een afwijkende indeling van het commentaar. Het eerste deel bevat algemene paragrafen over de militieregisters uit de gehele periode 1815–1922, de overige vier delen gaan in op specifieke aspecten van deze registers in vier afzonderlijke perioden, te weten 1815–1816, 1817–1861, 1862–1912 en 1913–1922.

Onder de verzamelnaam "militieregisters" wordt verstaan; de inschrijvingsregisters, de alfabetische lijsten, naamlijsten en -registers en de lotingslijsten en -registers, welke gedurende deze periode werden gehanteerd bij de uitvoering van de bepalingen die de inschrijving en loting voor de Nationale Militie regelden.

Opgemerkt moet worden, dat er nog diverse bronnen bestaan die met militieregisters in verband kunnen worden gebracht, maar die hier om praktische redenen niet of nauwelijks behandeld worden. Het gaat om de zg. verlofgangersregisters waarin vaak ook het dienstonderdeel van de betrokkene is opgenomen en de schutterij-, brandweer- en landstormregisters.

Gaarne richten wij een woord van dank aan diegenen die ons concept van waardevolle adviezen hebben voorzien, nl. drs. W.A. Fasel (GA Alkmaar), drs. P.H. Kamphuis (sectie militaire geschiedenis van de Koninklijke Landmacht), prof.dr. P.M.M. Klep (Katholieke Universiteit van Nijmegen), drs. J.M.M. de Meere (Vrije Universiteit), dr. C.M. Schulten (sectie militaire geschiedenis van de Koninklijke Landmacht) en A.J.M. den Teuling (Provinciale Archiefinspectie in Drente).

a. Een historische situering van de bron

De invoering van de dienstplicht.

Hoewel artikel 8 van de Unie van Utrecht (1579) de aangesloten gewesten verplichtte tot inschrijving en monstering van alle ingezetenen, werd dit artikel nooit daadwerkelijk toegepast¹⁾. De legers van de Republiek bestonden dan ook geheel uit beroepssoldaten. De conscriptie (= dienstplicht) werd in ons land pas ingevoerd tijdens de Franse overheersing. Door loting werd bepaald welke dienstplichtigen zouden worden opgeroepen voor de werkelijke vervulling van hun dienstplicht.

Ondanks veel verzet tegen de dienstplicht, werd het systeem in grote lijnen overgenomen voor de vorming van de strijdmacht van het Koninkrijk der Nederlanden. Nadat Willem I was uitgeroepen tot soeverein vorst, werd op 20 december 1813 een Reglement van Algemeene Volkswapening vastgesteld (Staatsblad no. 14). De Nederlandse strijdmacht moest worden samengesteld uit een Landstorm en een Landmilitie. De Landstorm zou bestaan uit alle weerbare mannen van 17 tot 50 jaar, die konden worden ingezet bij de verdediging van de eigen woonplaats en de directe omgeving. Uit de Landstorm werd de Landmilitie geformeerd, waarvoor in principe alle weerbare mannen van 17 tot 45 jaar in aanmerking kwamen. De sterkte was vastgesteld op 20.000 man. De Landmilitie werd in de praktijk gevormd door vrijwilligers, aangevuld met ingelote dienstplichtigen. De taak van de Landmilitie was de verdediging van het vaderland en de verdrijving van de vijand, waarbij ze geassisteerd zou worden door de staande armé, gevormd door beroepsmilitairen²⁾.

De vorming van de Nationale Militie.

In de eerste grondwet van 29 maart 1814 (Staatsalmanak 1815, p. 5-42) werd ook een hoofdstuk gewijd aan de defensie van het Koninkrijk. Gebaseerd op deze bepalingen verscheen op 27 februari 1815 de eerste Militiewet (Staatsblad no. 19). Deze wet moest de artikelen 123, 124 en 126 van de grondwet in werking brengen. Behalve de staande armé zou de Nederlandse strijdmacht bestaan uit een korps Nationale Militie, gevormd door circa 22.000 man. Wanneer het aantal vrijwilligers niet voldoende zou zijn, zou aanvulling plaatsvinden met behulp van lotelingen. De dienstplicht duurde 5 jaar, van 18 tot en met 22 jaar.

De militie had oorspronkelijk tot taak de verdediging van de eigen regio, dit in tegenstelling tot de armé, die ook buiten de landsgrenzen kon opereren. Deze strenge scheiding verviel al snel. In 1818 werd de infanterie van het staande leger opgeheven en ingelijfd bij de militie. Binnen enkele jaren werden ook de overige wapenkorpsen opgeheven en ingelijfd: in 1823 de bereden artillerie, in 1824 de cavalerie en in 1828 de mineurs en sappeurs³⁾. De reden van deze wijzigingen was het feit, dat zich te weinig vrijwilligers meldden voor de armé,

waardoor deze niet op voldoende sterkte kon worden gehouden.

Het remplaçanten-stelsel.

Een van de oorzaken van dit geringe aanbod van vrijwilligers was het remplaçantenstelsel. Hoewel de dienstplicht in principe gold voor alle mannelijke ingezetenen van Nederland bestond de mogelijkheid om de dienst te laten waarnemen door een remplaçant of plaatsvervanger. Een ingelote dienstplichtige kon zich tegen betaling laten vervangen door ieder ander uit dezelfde provincie die aan de keuringseisen voldeed. Remplaçering geschiedde op basis van een bij notariële akte gesloten contract.

Daarnaast bestond de mogelijkheid de dienst te laten waarnemen door een nummerverselaar. Een vrijgelote dienstplichtige, met een lotingsnummer hoger dan het getal dat het aan het district opgelegde contingent groot was, nam dan de plaats in van een ingelote dienstplichtige, met een lager lotingsnummer, uit dezelfde lichte en gemeente.

De vergoedingen voor een remplaçant waren beduidend hoger dan die voor een vrijwilliger. In 1865 bijvoorbeeld kreeg een vrijwilliger, naast de normale soldij, maximaal f.30,- als handgeld uitbetaald, terwijl hij als remplaçant f.400,- of veel meer kon verdienen ⁴⁾. De hoogte van de vergoeding duidt er op dat vooral de rijkere door middel van het remplaçantenstelsel de dienstplicht wisten te ontlopen. Uiteindelijk leidde de toenemende kritiek op het remplaçantenstelsel tot de afschaffing van deze regeling in 1898 en de invoering van de nog altijd bestaande persoonlijke dienstplicht (Staatsblad 1898, no. 70).

De Militiewetten van 1815, 1817, 1861, 1901, 1912 en 1922.

De zojuist genoemde eerste Militiewet van 1815 is getiteld: "Wet tot het in werking brengen van art. 123, 124 en 126 der Grondwet, met opzigt tot de Nationale Militie". Na de vereniging van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden werd op 24 augustus 1815 een nieuwe grondwet afgekondigd (Staatsblad no. 45). Op de artikelen 206 tot en met 214 van deze nieuwe grondwet werd de tweede Militiewet gebaseerd, de "Wet omtrent de inrigting der nationale militie" van 8 januari 1817 (Staatsblad no. 1). Deze wet bleef van kracht tot 1861, waarna ze werd vervangen door de "Wet van den 19den Augustus 1861, betrekkelijk de Nationale Militie" (Staatsblad no. 72). Gedurende de periode dat de Militiewet van 1817 van kracht was viel het inschrijvingsjaar en het lichtingsjaar voor de Nationale Militie samen. Bij de invoering van de Militiewet van 1861 verschoof het lichtingsjaar, het kwam nu een jaar na het inschrijvingsjaar te liggen. Deze verschuiving had tot gevolg dat het lichtingsjaar 1862 kwam te vervallen.

Na verschillende wijzigingen en aanvullingen, laatstelijk door de "Wet van den 24sten Juni 1901, tot nadere wijziging en aanvulling van de wet betrekkelijk de Nationale Militie en van daarmede in verband staande wetten" (Staatsblad no. 159) werd de tekst van de Militiewet van 1861 opnieuw geredigeerd bij K.B. van 12 september 1901 (Staatsblad no. 212), waarna deze wet voortaan werd aangehaald als de Militiewet van 1901. Deze werd in 1912 vervangen door de "Wet van den 2den Februari 1912, tot regeling van de verplichtingen ten aanzien van de militie" (Staatsblad no. 21). In 1922 werd krachtens de Dienstplichtwet van 4 februari 1922 (Staatsblad no. 43) de Nationale Militie opgeheven. De militieplicht werd vervangen door de dienstplicht ⁵⁾.

b. Een visuele kennismaking met de bron

Zie de afzonderlijke commentaren.

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de bron

a. De formele grondslag

Zie de afzonderlijke commentaren.

b. De uitvoeringsbesluiten en -procedures

Idem.

c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens uit de militie-registers

Gezien de nauwkeurige voorschriften voor het opmaken van de inschrijvingsregisters, alfabetische (naam-)lijsten c.q. registers en lotingslijsten c.q. -registers is de betrouwbaarheid van de gegevens uit de militieregisters zeer groot. Alleen bij de signaleringen speelt de subjectiviteit min of meer een rol. De namen, geboorteplaatsen en geboortedata kunnen worden gecontroleerd aan de hand van de registers van de burgerlijke stand, de beroepen en woonplaatsen na de invoering van de bevolkingsregisters aan de hand van deze registers. Verder kunnen de militieregisters uit een bepaald lichtingsjaar voor diverse gegevens onderling worden vergeleken.

3. Verwijzende notities

a. Vindplaatsen

In de Rijksarchieven (in de archieven van het provinciaal bestuur): de lotingslijsten c.q. -registers; sinds de Militiewet van 1861 van kracht werd tevens de alfabetische naamlijsten c.q. -registers.

In de Gemeentearchieven: de inschrijvingsregisters, de alfabetische lijsten, de naamlijsten en -registers, de lotingslijsten en -registers, met uitzondering van de lotingslijsten en -registers ingevolge de militiewetten van 1815 (-1816) en 1817 (-1860).

b. Aanvullende bronnen

Men houde er rekening mee dat het hier vaak gaat om vernietigbare stukken.

1. Bronnen gerelateerd aan de uitvoering

Rijksarchief (in de archieven van het provinciaal bestuur):

- a. instructies en voorschriften betreffende de Nationale Militie,
- b. stukken betreffende de inschrijving,
- c. nalotingsregisters en stukken betreffende de naloting,
- d. registers en stukken betreffende keuring en vrijstelling,
- e. registers en stukken betreffende plaatsvervangings- en nummervervisseling,
- f. registers en stukken van de militieraden,
- g. registers en stukken betreffende inlijving en indeling,
- h. registers en stukken betreffende dienstweigering,
- i. militaire certificaten,
- j. registers en stukken betreffende verlofgangers.

Gemeentearchief:

- k. stukken betreffende het opmaken van de registers en lijsten, alsmede de registers en lijsten zelf onderling,
- l. stukken betreffende keuring, herkeuring en zettingen van de militieraad,
- m. stukken betreffende vrijstelling,
- n. stukken betreffende plaatsvervangings- en nummervervisseling,
- o. stukken betreffende inlijving en indeling,
- p. stukken betreffende dienstweigering,
- q. militaire certificaten,
- r. verlofgangersregisters c.q. -lijsten.

2. Bronnen die kunnen dienen bij de toetsing van de betrouwbaarheid

Rijksarchief:

- a. zie 1 c t/m 1 j,
- b. registers van de burgerlijke stand,
- c. notariële archieven (in geval van remplaçering),
- d. schutterijregisters: algemene en bijzondere rollen van de manschappen.

Gemeentearchief:

- e. zie l k, l q en l r.
- f. de schutterijregisters: inschrijvingsregisters, alfabetische lijsten, lotingsregisters, algemene en bijzondere rollen van de manschappen (na het vervullen van de dienstplicht kwam men te vallen onder de schutterijplicht, 1827–1901),
- g. de inschrijvingsregisters voor de landweer (na het vervullen van de dienstplicht kwam men te vallen onder de landweerplicht, 1901–1922),
- h de inschrijvingsregisters voor- en de keuringsregisters van de landstorm,
- i. de registers van de burgerlijke stand,
- j. de bevolkingsregisters,
- k. notariële archieven (in geval van remplaçering).

c. Literatuur

1. Gidsen etc. waarin de bron vermeld wordt:

Hoof, J.P.C.M. van, Enkele richtlijnen voor het verrichten van genealogisch onderzoek naar militairen behoord hebbende tot de Nederlandse troepen te land, in: *Gens Nostra* 39 (1984, no 7/8), p. 249/263.

Vandenbroeke, C., De keurlingenlijsten als sociaaldemografische meter, in: *De Leiegouw* 23 (1981), p. 235/273.

2. Historische studies, van belang voor een goed begrip van de historische situering van de militieregisters:

Amersfoort, H., Voor Vaderland en Oranje, Een verkenning naar de wederzijdse betrokkenheid van natie en leger, in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* 95 (1982), p. 538-557.

Schulten, C.M., Buitenlandse invloeden op het Nederlandse leger gedurende de periode 1813–1830, in: *Mededelingen Sectie Krijgsgeschiedenis Koninklijke Landmacht* 1 (1978) p. 130-141.

Snapper, F., Enige sterktecijfers betreffende de Nederlandse landmacht in de periode 1840-1940, in: *Mededelingen Sectie Militaire Geschiedenis Landmachtstaf* 4 (1981), p. 80–118.

Spits, F.C., De metamorfose van de oorlog in de 18e en 19e eeuw. (Polemologische Studiën 13) Assen, 1971.

3. Administratief -juridische publikaties:

Hardenberg, H., Overzicht der voornaamste bepalingen betreffende (...) het Nederlandse leger sedert den Vrede van Utrecht in 1713 tot den tegenwoordigen tijd, Den Haag, 1861.

Recueil bevattende de wetten, besluiten en orders, betreffende de Koninklijke Nederlandsche Landmacht (Recueil Militair). Den Haag, 1813-1914,

4. Historische studies, waarvoor gebruik is gemaakt van militie-registers:

Al sinds de 19e eeuw wordt in binnen- en buitenland gebruik gemaakt van militieregisters als bron voor historisch onderzoek. Een selectie uit deze historische studies:

Benders, A.M., De toeneming der lichaamslengte van de bevolking in Nederland, in: *Mens en Maatschappij*, 1938.

Loo-Mulder, A van, Onder de maat. De Alkmaarse wezenzorg in het midden van de 19e eeuw gemeten aan de minimumlengtemaat voor de militie, in: *Alkmaarse Historische Reeks* 6 (1984).

Villermé, L.R., *Mémoire sur la taille de l'homme en France*. Paris, 1829.

Wieringen, J. van, *Seculaire groeiverschuiving. Lengte en gewichtssurveys 1964 - 1966 in Nederland in historisch perspectief*. Leiden, 1972.

Zeeman, J., *Rapport namens de commissie voor statistiek*, in: *Tijdschrift Nederlandse Maatschappij voor Geneeskunde*, 1854.

4. Mogelijke gebruikswijzen van de registers en lijsten

a. Themata

1. Onderzoek betreffende de militaire geschiedenis en de geschiedenis van de landsverdediging,
2. onderzoek naar de lichaamslengte en andere kenmerken van de mannelijke bevolking en verschuivingen daarin,
3. onderzoek betreffende beroepsstructuur en sociale mobiliteit,
4. onderzoek naar genoten onderwijs,
5. familie-historisch onderzoek.

b. Verrijken van de gegevens uit de registers met informatie uit andere bronnen

De gegevens kunnen gecombineerd worden met de gegevens uit andere registers betreffende de nationale militie, met gegevens uit schutterij-, landweer- en landstormregisters, met gegevens uit de registers van de burgerlijke stand en uit de bevolkingsregisters, en met onderwijsgegevens. In incidentele gevallen kunnen ze ook gecombineerd worden met justitiële gegevens en gegevens betreffende inrichtingen voor blinden, zieken, krankzinnigen e.d. en gevangenen. Gegevens over remplaçering kunnen gecombineerd worden met informatie uit de desbetreffende notariële akten (zie 1).

BRONCOMMENTAREN

V

De militieregisters Deel 2: 1815–1816

door

B. Koerhuis en
W. van Mulken

1. Inleiding

In dit deel komen de visuele aspecten en de administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers uit de jaren 1815 en 1816 aan de orde. Omdat de in deze – weliswaar zeer korte – periode gehanteerde registers zoals die werden ingevoerd krachtens de Militiewet van 1817 een eigen karakter hebben, wordt deze periode in dit afzonderlijk deel behandeld. Voor een algemene behandeling van de militie-registers verwijzen wij naar deel 1. Opgemerkt zij, dat de nu volgende kolommen lang niet altijd ingevuld blijken te zijn.

b. Een visuele kennismaking

1. Het inschrijvingsregister

De afbeelding (bijlage I, p. 16 e.v.) laat een dubbele bladzijde zien uit het inschrijvingsregister van de gemeente Valkenburg, lichting 1815; ware grootte van elke bladzijde is ca. 42,5 x 27,5 cm.¹⁾

kolom 1: het nummer van inschrijving

kolom 2: 1. naam

2. voornaam

kolom 3: de geboorteplaats:

1. gemeente

2. militiekanton

3. militiedistrict

kolom 4: de geboortedatum:

1. dag

2. maand

3. jaar

kolom 5: de woonplaats:

1. gemeente

2. militiekanton

3. militiedistrict

kolom 6: het beroep

kolom 7: naam en voornaam van de vader en de moeder:

1. voornaam van de vader

2. naam van de moeder

3. voornaam van de moeder

kolom 8: het beroep van de vader, of, indien de vader overleden is, van de moeder

kolom 9: redenen, waarom de ingeschrevene bij een vorige loting niet aan die loting heeft deelgenomen.

kolom 10: aanmerkingen

Het formulier van 1816 heeft enkele kleine wijzigingen ondergaan: in kolom 3 is "militiekanton" (2) vervangen door "arrondissement" en "militiedistrict" (3) door "provincie"; in kolom 5 is "3. militiedistrict" vervallen.

2. De alfabetische lijst

De afbeelding (bijlage II) laat een dubbele bladzijde zien uit de alfabetische lijst van de gemeente Valburg, lichting 1815, ware grootte van elke bladzijde is ca. 43,5 x 27,5 cm.²⁾

De 14 kolommen bevatten de volgende gegevens:

kolom 1: het nummer van de lijst,

kolom 2: het nummer op het inschrijvingsregister,

kolom 3: het nummer dat bij de loting aan de ingeschrevene ten deel is gevallen,

kolom 4: 1. naam

2. voornaam

kolom 5: de geboorteplaats,

kolom 6: de geboortedatum:

1. dag

2. maand

3. jaar

- kolom 7: de woonplaats:
 - 1. de gemeente
 - 2. militiekanton
 - 3. militiedistrict
- kolom 8: het beroep
- kolom 9: naam en voornaam van de vader en de moeder:
 - 1. voornaam van de vader
 - 2. naam van de moeder
 - 3. voornaam van de moeder
- kolom 10: het beroep van de vader, of, indien deze overleden is, van de moeder
- kolom 11: redenen, waarom de ingeschrevene bij een vorige loting niet aan die loting heeft deelgenomen
- kolom 12: aanmerkingen van de militiecommissaris
- kolom 13: besluit van de militieraad (wel/geen vervulling van de werkelijke dienst, vrijstelling, uitstel etc.).
- kolom 14: aanmerkingen.

Het formulier van 1816 verschilt op een tweetal ondergeschikte punten van dat van 1815, te weten in kolom 7, waar "3. militiedistrict" vervalt en in kolom 12 waar "militiecommissaris" is vervangen door "onder-intendant".

3. De lotingslijst

De afbeelding (bijlage III) laat een dubbele bladzijde zien uit de lotingslijst van de gemeente Valkenburg, lichting 1815, ware grootte van elke bladzijde is ca. 49 x 35 cm. ³⁾

De 17 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het trekkingsnummer
- kolom 2: het nummer op de alfabetische lijst:
- kolom 3: 1. naam
 - 2. voornaam
- kolom 4: de geboorteplaats:
 - 1. gemeente
 - 2. militiekanton
 - 3. militiedistrict
- kolom 5: de geboortedatum
 - 1. dag
 - 2. maand
 - 3. jaar
- kolom 6: de wettige woonplaats:
 - 1. gemeente
 - 2. militiekanton
 - 3. militiedistrict
- kolom 7: de verblijfplaats
- kolom 8: het beroep
- kolom 9: het signalement
- kolom 10: de lengte
- kolom 11: naam en voornaam van de vader en de moeder:
 - 1. voornaam van de vader
 - 2. naam van de moeder
 - 3. voornaam van de moeder
- kolom 12: het beroep van de vader, of, indien deze overleden is, van de moeder
- kolom 13: redenen, waarom de loteling bij een vorige loting niet aan die loting heeft deelgenomen
- kolom 14: door loteling aangevoerde redenen tot vrijstelling
- kolom 15: aanmerkingen van de militiecommissaris
- kolom 16: besluit van de militieraad (wel/geen vervulling van de werkelijke dienst, vrijstelling, uitstel etc.)
- kolom 17: aanmerkingen.

Het formulier van de lotingslijst van 1816 verschilt aanzienlijk van dat van 1815. Vanwege het grote verschil tussen beide formulieren is een afbeelding opgenomen van dat van 1816

(bijlage IV). Zij laat een dubbele bladzijde zien uit de lotingslijst van de gemeente Valkenburg, lichting 1816, ware grootte van elke bladzijde is ca. 49 x 31,5 cm. ⁴⁾

De kolommen 2 t/m 8 van het formulier van 1816 bevatten gegevens uit het inschrijvingsregister, de kolommen 9 t/m 12 zijn bestemd voor gegevens aangedragen door de onder-intendant en de kolommen 13 t/m 16 tenslotte voor aantekeningen van de militieraad. In de eerste 6 kolommen komen slechts kleine wijzigingen voor in de kolommen 4 en 6, waar in beide kolommen "militiekanton" (2) wordt vervangen door "kanton" en "militie-district" (3) door "arrondissement".

Kolom 7 van het formulier van 1816 is kolom 11 van dat van 1815, kolom 8 van 1816 is een combinatie van de kolommen 8 en 12 van 1815. Kolom 9 is kolom 10 van 1815, nu echter gesplitst in Rijnse maat enerzijds en meters en millimeters anderzijds. Kolom 10 is kolom 7 van 1815, nu echter gesplitst in: 1. gemeente, 2. kanton, 3. arrondissement. Kolom 11 is kolom 14 van 1815, echter uitgebreid, ze bevat nu: redenen van vrijstelling, aangegeven door de ingeschrevene en voorlopig aanvaard door de onder-intendant, of aanwijzing omtrent de geschiktheid van de ingeschrevene voor de dienst. Kolom 12 is kolom 15 van het formulier van 1815, met dien verstande dat militiecommissaris is vervangen door onder-intendant. Kolom 13 is kolom 9 van 1815. Kolom 14 is kolom 16 van 1815, nu echter gesplitst in: 1. beslissingen van de raad, 2. datum en no. daarvan in het besluitenregister. Kolom 15 is nieuw en bevat: aanwijzing voor iedere ingeschrevene, opgeroepen om deel uit te maken van het contingent 1. of hij persoonlijk dient, 2. of hij een plaatsvervanger heeft gesteld, 3. of hij zijn nummer heeft verwisseld. Kolom 16 is kolom 17 van 1815, echter uitgebreid met: andere aanwijzingen over de positie van de ingeschrevene. Tenslotte komt kolom 13 van het formulier van 1815 niet voor in het formulier van 1816.

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers

a. De formele grondslag

1. De inschrijvingsregisters

Artikel 25 van de Militiewet van 1815 (Wet van 27 februari 1815, Staatsblad no. 19).

2. De alfabetische lijsten

Artikel 25 van de Militiewet van 1815

3. De lotingslijsten

Artikel 33 van de Militiewet van 1815

b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures

1. De inschrijvingsregisters

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 18 tot en met 28 van de Militiewet van 1815, de Koninklijke Besluiten van 25 maart 1815 (Staatsblad no. 31) en 1 mei 1815 (Staatsblad no. 35) tot het in werking brengen van art. 18 van de Militiewet van 1815 en het Koninklijk Besluit van 7 februari 1816 (Staatsblad no. 12) omtrent de opschrijving van alle manspersonen van 19 tot 23 jaren. Het inschrijvingsregister moest ingevolge artikel 25 van de Militiewet van 1815 worden ingericht overeenkomstig het bij die wet gevoegde model litt. B. De inschrijvingsregisters moesten elk jaar worden gesloten op 31 januari. In deze registers werden alle mannelijke ingezetenen ingeschreven die op 1 januari van dat jaar hun 19e jaar waren ingetreden en hun 23e nog niet hadden volbracht. Ze moesten zich daarvoor vóór 1 februari van dat jaar melden bij het plaatselijk bestuur van hun woonplaats. Zij die zich zonder geldige redenen niet hadden laten inschrijven werden – wanneer dit verzuim ontdekt werd – dadelijk zonder loting ingelijfd bij de militie.

De K.B.'s van 25 maart 1815 en 1 mei 1815 hadden de intentie zo snel mogelijk te komen tot de uitvoering van artikel 18 van de Militiewet van 1815. De gemeentebesturen in de Hollandse provinciën moesten krachtens het K.B. van 25 maart onmiddellijk de dagen vaststellen, waarop de militie-plichtige mannelijke ingezetenen zich moesten doen inschrijven. Het inschrijvingsregister moest uiterlijk op 5 april 1815 worden gesloten. Het K.B. van 1 mei 1815 gaf soortgelijke bepalingen betreffende de inschrijving in Staats-Brabant en het

Land van Overmaze (Staats-Limburg), de vroegere Generaliteitslanden. Hier moest het inschrijvingsregister uiterlijk op 20 mei 1815 worden gesloten.

Het K.B. van 7 februari 1816 bepaalde, dat in de gemeenten in de zuidelijke provinciën, inclusief het Groothertogdom Luxemburg, dadelijk moest worden overgegaan tot de inschrijving van alle mannelijke ingezetenen, die op 1 januari 1816 hun 19e jaar waren ingetreden en hun 23e nog niet hadden volbracht. Deze inschrijving zou geschieden in 5 afzonderlijke registers, één register per leeftijdsgroep. Deze registers moesten uiterlijk één maand na opening van de inschrijving worden gesloten, waarna de gemeentebesturen moesten controleren of alle inschrijvingsplichtigen inderdaad waren ingeschreven. Uiterlijk op 15 april 1816 moesten de inschrijvingsregisters, tesamen met een afschrift van de alfabetische lijsten, aan de gouverneur van de provincie worden toegezonden.

2. De alfabetische lijsten

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 25, 26, 29, 30 en 32 van de Militiewet van 1815, de Koninklijke Besluiten van 25 maart 1815 (Staatsblad no. 31) en 1 mei 1815 (Staatsblad no. 35) tot het in werking brengen van art. 18 van de Militiewet van 1815 en het Koninklijk Besluit van 7 februari 1816 (Staatsblad no. 12) omtrent de opschrijving van alle manspersonen van 19 tot 23 jaren. Ingevolge artikel 25 van de Militiewet van 1815 moesten de gemeentebesturen zo spoedig mogelijk na het sluiten van de inschrijvingsregisters alfabetische lijsten op deze registers vervaardigen. De alfabetische lijst moest worden ingericht volgens het bij de wet sub litt. C gevoegde model.

Een afschrift van de lijst(en) moest, door het plaatselijk bestuur getekend, 10 dagen na het sluiten van het register aan de militiecommissaris worden ingezonden. De oorspronkelijke lijst bleef berusten op het gemeentehuis. Nadat de lijsten door de militiecommissaris waren onderzocht en zonodig verbeterd, kon de loting een aanvang nemen. Alvorens tot de loting werd overgegaan, werd de alfabetische lijst voorgelezen en gecontroleerd of er personen ten onrechte op de lijst voorkwamen of ontbraken en werd de lijst, indien nodig, alsnog verbeterd. De gecommiteerden van de plaatselijke besturen moesten bij de loting een exemplaar van de alfabetische lijst meebrengen, om daarop de getrokken lotingsnummers te kunnen invullen. Na de loting werd deze lijst ter griffie gedeponereerd.

Het K.B. van 25 maart 1815 (Staatsblad no. 31) bepaalde, dat in de "Hollandse provinciën" de alfabetische lijsten uiterlijk op 10 april 1815 aan de militiecommissaris van het district waartoe de gemeente behoorde moesten worden toegezonden. Het K.B. van 1 mei 1815 (Staatsblad no. 35) bepaalde, dat de inzending van deze lijsten door de besturen van de gemeenten in het voormalige Staats-Brabant en in het Land van Overmaze (Staats-Limburg) moest plaatsvinden op uiterlijk 25 mei 1815.

Voor de lichte 1816 werd voor de zuidelijke provincies, inclusief het Groothertogdom Luxemburg, in het K.B. van 7 februari 1816 (Staatsblad no. 12) bepaald dat de plaatselijke besturen na het sluiten van de inschrijvingsregisters en het zonodig verbeteren daarvan, alfabetische lijsten moesten vervaardigen op deze registers. De lijsten zouden ter plaatselijke griffie blijven berusten. Een afschrift van deze lijsten moest getekend door de "president" van het plaatselijke bestuur, tesamen met de inschrijvingsregisters uiterlijk op 15 april 1816 aan de gouverneur van de provincie worden toegezonden.

3. De lotingslijsten

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 27 tot en met 37 van de Militiewet van 1815. De lotingslijst moest worden ingericht volgens het bij de wet sub litt. E gevoegde model. De lijst moest in tweevoud worden opgemaakt. De loting zou plaatsvinden in de "hoofdplaatsen" van elk militiekanton (dit bestond uit ca. 10.000 inwoners), onder voorzitterschap van de militiecommissaris en in tegenwoordigheid van één der leden van elk plaatselijke bestuur van de tot het kanton behorende gemeenten. De loting moest in 1815 zo spoedig mogelijk beginnen en in het vervolg op 20 februari. Bij de loting werd gebruik gemaakt van een aantal vierkante biljetten, gelijk aan het aantal ingeschrevenen, welke bedrukt waren met een nummer. Deze biljetten werden door de militiecommissaris geparafeerd, waarna ze op een gelijke wijze ineen werden gerold. Hierna werden ze in een witte glazen fles geworpen, welke op een zichtbare plek voor de militiecommissaris werd neergezet. In alfabetische volgorde moesten de ingeschrevenen persoonlijk een biljet trekken. Was een ingeschrevene niet aanwezig bij de loting, dan kon een ouder, voogd of gemachtigde hem hierbij vervangen. Wanneer geen vervanger aanwezig was, dan moest de vertegenwoordiger van het bestuur van de gemeente, waartoe de ingeschrevene behoorde, voor hem

een biljet trekken. Het door elke loteling getrokken nummer werd vervolgens met luide stem voorgelezen en nauwkeurig opgeschreven in de beide lotingslijsten.

Nadat de eigenlijke loting was afgelopen werden de lotelingen in alfabetische volgorde opnieuw opgeroepen, waarna hun lengte en signalement werden opgenomen. Tevens konden de lotelingen eventuele redenen voor vrijstelling aanvoeren. De aldus verkregen gegevens werden genoteerd in de lotingslijsten. Hierna werden deze lijsten gesloten en door de militiecommissaris en de afgevaardigde van het plaatselijke bestuur getekend. Binnen 8 dagen na de loting moesten de lotingslijsten worden gezonden aan de gouverneur. De gouverneur droeg de lijsten over aan het Staten-lid, dat de militieraad zou voorzitten. De militieraad beoordeelde de redenen van vrijstelling en onderzocht de plaatsvervangers en nummerverwisselaars.

c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens in de bron

Zie deel 1.

3. Verwijzende notities

Zie deel 1.

4. Mogelijke gebruikswijzen

Zie deel 1.

Numero van In-schrijving.	1°. N A A M. 2°. VOORNAAM.	Geboorteplaats:			Datum van Geboorte:			Woonplaats:			Beroep.
		1°. Gemeente.	2°. Militie-Kanton.	3°. Militie-District.	1°. Dag.	2°. Maand.	3°. Jaar.	1°. Gemeente.	2°. Militie-Kanton.	3°. Militie-District.	
1	1°. <i>Quaestius</i> 2°. <i>Carolus Henricus</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>27te</i>	2°. <i>August</i>	3°. <i>1793</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	
2	1°. <i>Didden</i> 2°. <i>Joannus Franciscus</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>6te</i>	2°. <i>August</i>	3°. <i>1792</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Wijverman</i>
3	1°. <i>Didden</i> 2°. <i>Antonius Jacobs</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>21te</i>	2°. <i>Sept</i>	3°. <i>1796</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Handl</i>
4	1°. <i>Francken</i> 2°. <i>Joannus Josephus</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>23te</i>	2°. <i>maart</i>	3°. <i>1792</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Land</i>
5	1°. <i>Wierix</i> 2°. <i>Petrus</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>9de</i>	2°. <i>oct</i>	3°. <i>1793</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Land</i>
6	1°. <i>Didden</i> 2°. <i>Constantius Antonius</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>2de</i>	2°. <i>September</i>	3°. <i>1794</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Land</i>
7	1°. <i>Wierix</i> 2°. <i>Joannus Walterus</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	1°. <i>12de</i>	2°. <i>maart</i>	3°. <i>1795</i>	1°. <i>Salkenburg</i>	2°.	3°. <i>Maastricht</i>	<i>Land</i>

Namen Voornamen van Vader en Moeder	Beroep van den Vader of Moeder in dien de Vader overleden is.	Redenen waarom de ingeschrevene bij eene vorige loting aan dezelve niet voldaan heeft.	AANMERKINGEN.
1. Voornamen van den Vader. 2. Naam van de Moeder. 3. Voornamen van de Moeder.			
1. <i>Jean Baptiste</i> 2. <i>St. La. Coeur</i> 3. <i>Marie Lydie</i>	<i>Croymann</i>		
1. <i>Benoit Coenraet</i> 2. <i>Mullins</i> 3. <i>Marie Catharina</i>	<i>Stierman</i>		
1. <i>Benoit Coenraet</i> 2. <i>Mullins</i> 3. <i>Marie Catharina</i>	<i>Stierman</i>		
1. <i>Leunbertus</i> 2. <i>Ruygen</i> 3. <i>Marie Charlotte</i>	<i>Stierman</i>		
1. <i>Wendricus</i> 2. <i>Coenraet</i> 3. <i>Anna</i>	<i>Wier</i>		
1. <i>Antonius</i> 2. <i>Mishers</i> 3. <i>Marie</i>	<i>Stierman</i>		
1. <i>...</i> 2. <i>...</i> 3. <i>...</i>	<i>...</i>		

Numero van dezen Staat.	Numero der Inschrijving.	Numero der Loting.	1.° Naam. 2.° Voornaam.	Geboorteplaats.	Datum van Geboorte.			Woonplaats.			Beroep.	Naam van de...		
					1.° Dag.	2.° Maand.	3.° Jaar.	1.° Gemeente.	2.° Militie-Kanton.	3.° Militie-District.		1.° Voor...	2.° Naam...	3.° Voor...
3	2	15	1.° Diederik 2.° Janssens	Yalkenburg	1.° 6 ^{de}	2.° august	3.° 1792	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Alkerman	1.° 1792	2.° 1792	3.° 1792
1	3	5	1.° Diederik 2.° Antonis	Yalkenburg	1.° 21 ^{de}	2.° sept	3.° 1796	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Sonder	1.° 1796	2.° 1796	3.° 1796
2	6	15	1.° Diederik 2.° Antonis	Yalkenburg	1.° 2 ^{de}	2.° november	3.° 1794	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Alkerman	1.° 1794	2.° 1794	3.° 1794
5	9	10	1.° Janssen 2.° Paul	Yalkenburg	1.° 8 ^{de}	2.° July	3.° 1795	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Sonder	1.° 1795	2.° 1795	3.° 1795
4	4	25	1.° Janssen 2.° Jan	Yalkenburg	1.° 23 ^{de}	2.° maart	3.° 1792	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Sonder	1.° 1792	2.° 1792	3.° 1792
6	8	11	1.° Geelen 2.° Delf	Yalkenburg	1.° 25 ^{de}	2.° maart	3.° 1795	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Wassenaar	1.° 1795	2.° 1795	3.° 1795
8	12	6	1.° Geelen 2.° Antonis	Yalkenburg	1.° 9 ^{de}	2.° april	3.° 1796	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Sonder	1.° 1796	2.° 1796	3.° 1796
7	17	12	1.° Geelen 2.° Antonis	Cheromer	1.° 13 ^{de}	2.° april	3.° 1795	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Medeman	1.° 1795	2.° 1795	3.° 1795
9	5	16	1.° Hendria 2.° Jansen	Yalkenburg	1.° 9 ^{de}	2.° oct	3.° 1795	1.° Yalkenburg	2.°	3.° Maastricht	Jansen	1.° 1795	2.° 1795	3.° 1795

	Naam van den Vader en de Moeder.	Beroep van den Vader, of de Moeder, indien de Vader overleden is.	Redenen waarom de ing schrevene bij eene vorige loting aan de-zelve niet voldaan heeft.	Aanmerkingen van den Militie-Commissaris.	Besluit van den Militieraad.	AANMERKINGEN.
	1.° <i>Willelm Cornel</i> 2.° <i>Mullens</i> 3.° <i>Maria Catharina</i>	<i>akkerman</i>				<i>ingemaakt aan de rol</i>
	1.° <i>Willelm Cornel</i> 2.° <i>Mullens</i> 3.° <i>Maria Catharina</i>	<i>akkerman</i>			<i>ingelot in g. l. 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>	
	1.° <i>Antonius</i> 2.° <i>Mesters</i> 3.° <i>Maria</i>	<i>akkerman</i>			<i>ingelot tot de volgende loting van 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>	<i>Reclamer met Weigens gesamenlijk ingelot van dit lot aan het K. l. g. ingelot met de...</i>
	1.° <i>Lambertus</i> 2.° <i>Kengen</i> 3.° <i>Maria Catharina</i>	<i>akkerman</i>			<i>ingelot in g. l. 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>	
	1.° <i>Lambertus</i> 2.° <i>Kengen</i> 3.° <i>Maria Catharina</i>	<i>akkerman</i>			<i>Vrijgesteld door Kon. B. d. d. 1810</i>	
	1.° <i>Jacobus</i> 2.° <i>Mesters</i> 3.° <i>Marianna</i>	<i>Slotmaker</i>			<i>Vrijgesteld door Kon. B. d. d. 1816</i>	
	1.° <i>Jacobus</i> 2.° <i>Mesters</i> 3.° <i>Marianna</i>	<i>Slotmaker</i>			<i>ingelot in g. l. 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>	
	1.° <i>Matthias</i> 2.° <i>pluymer</i> 3.° <i>Maria</i>	<i>garen Nagel</i>			<i>ingelot in g. l. 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>	
	1.° <i>Matthias</i> 2.° <i>Croonen</i> 3.° <i>Maria</i>	<i>houder</i>				<i>ingelot in g. l. 1818 bij art. 15. art. L. M.</i>

N A A M van den VADER EN MOEDER. 1.° Voornaam van de Vader. 2.° Naam van de Moeder. 3.° Voornaam van de Moeder.	BIROEP VAN VADER OF MOEDER, indien de Vader overleden is.	REDEKEN WAAROM bij hij eene voorige Loofing van desolve is vrij gevold.	REDEKEN, WELKE de opprochtere meent tot vrijstelling te kunnen aanvoeren.	AANMERKINGEN van den MILITIE-COMMISSARIS.	BESLUIT van den MILITIE-RAAD.	AANMERKINGEN.
1.° <i>franciscus</i> <i>Theodorus</i> 2.° <i>Luadrvieg</i> 3.° <i>Wilhelmus</i>	<i>Hervormd</i>				<i>65</i>	<i>Ingelijfing 976</i> <i>1815 by 4 6505</i> <i>Leut. Witten</i> <i>aan de familie</i> <i>de Groot, op 31</i> <i>31. Mai 1817</i>
1.° <i>Mattheus</i> <i>(205)</i> 2.° <i>Elabete</i> 3.° <i>Anna Barden</i>	<i>onder loof</i>		<i>broeder loof</i> <i>aan de familie</i>		<i>65</i>	<i>Vrijgesteld als</i> <i>broeder loof</i> <i>aan de familie</i>
1.° <i>Willen Borden</i> 2.° <i>Mullens</i> 3.° <i>Maria Catharina</i>	<i>alkman</i>				<i>65</i>	<i>Ingelijfing 976</i> <i>1815 by 4 6505</i> <i>L. M.</i> <i>Den 15 Maat 1817 by</i> <i>oppositie van de familie</i> <i>aan de familie</i>
1.° <i>Janus Henricus</i> 2.° <i>Dele Groot</i> 3.° <i>Maria Sophia</i>	<i>Reynen</i>		<i>is afgekeerd</i> <i>aan de familie</i> <i>van de familie</i> <i>van de familie</i>		<i>65</i>	<i>afgekeerd van</i> <i>de familie</i>
1.° <i>Servus</i> <i>(205)</i> 2.° <i>Evan</i> 3.° <i>Anna Barden</i>	<i>wedman</i> <i>onder loof</i>				<i>65</i>	<i>afgekeerd van</i> <i>de familie</i> <i>aan de familie</i>
1.° <i>Janus</i> 2.° <i>Mullens</i> 3.° <i>Maria Anna</i>	<i>alkman</i>			<i>Broer van N° 11</i>	<i>65</i>	<i>Ingelijfing 976</i> <i>1815 by 4 6505</i> <i>L. M.</i> <i>Den 15 Maat 1817 by</i> <i>oppositie van de familie</i> <i>aan de familie</i>

Castelnau 1

RENSEIGNEMENTS EXTRAITS DES LISTES D'INSCRIPTION.								RENSEIGNEMENTS PORTÉS					
N° de la Liste	N° de l'Annuaire	1.° NOM DE FAMILLE de l'individu.	LIEU DE NAISSANCE.			DATE de la NAISSANCE.	DOMICILE.	NOMS ET PRÉNOMS DES PÈRE ET MÈRE.	PROFESSION.	TAILLE.		RÉSIDENCE ACTUELLE.	MOTIFS allégués et admis par le JURY qu'il est
			1.° Commune.	2.° Canton.	3.° Arrondissement.					MESURE du Rhin.	MESURE en mètres.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	
1	A	1.° <i>Stesters</i> 2.° <i>Jean</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Mathieu</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
2	B	1.° <i>Puisson</i> 2.° <i>Jean, Jeanne</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Jean</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
3	C	1.° <i>Jacobs</i> 2.° <i>Henri, Joseph</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Jean</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
4	D	1.° <i>Stesters</i> 2.° <i>Jean, Marie</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Mathieu</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
5	E	1.° <i>Schellers</i> 2.° <i>Jean, Jeanne</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Jean</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
6	F	1.° <i>Claukens</i> 2.° <i>Joseph</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Jean</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
7	G	1.° <i>Winsten</i> 2.° <i>Jean, Marie</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Mathieu</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		
8	H	1.° <i>Kallen</i> 2.° <i>Jean</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>1777</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	1.° <i>Jean</i> 2.° <i>Henri</i> 3.° <i>Marie Madeleine</i>	1.° <i>tailleur</i> 2.° <i>tailleur</i> 3.° <i>tailleur</i>	1.° <i>1 m 60</i> 2.° <i>1 m 60</i> 3.° <i>1 m 60</i>	1.° <i>Castelnau</i> 2.° <i>Castelnau</i> 3.° <i>maastricht</i>	<i>Epoux</i> <i>de</i>		

SEIGNEURS PORTÉS PAR LE SOUS-INTENDANT.			ANNOTATIONS DU CONSEIL DE MILICE.					
E.	RÉSIDENTE ACTUELLE.	MOTIFS D'EXEMPTION allégués par l'inscrit et admis provisoirement par le Sous-Intendant, ou INDICATION qu'il est capable de servir.	OBSERVATIONS du SOUS-INTENDANT.	SIGNALEMENT de L'INSCRIT.	1.° DÉCISIONS DU CONSEIL. 2.° Leur date et n.° au Registre des délibérations.	INDICATION pour CHAQUE INSCRIT appelé à faire partie du Contingent, 1.° Si il marche en province. 2.° Si il est remplacé. 3.° Si il a changé de résidence.	AUTRES INDICATIONS sur la position de l'inscrit, ET OBSERVATIONS.	
	1.° Commune. 2.° Canton. 3.° Arrondissement.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
	1.° <i>Marolles</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 1.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°		
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	
	1.° <i>...</i> 2.° <i>...</i> 3.° <i>...</i>	<i>Capable de servir</i>		<i>visage oval front haut yeux gris nez fin bouche moyenne menton large cheveux noirs sourcils élevés signes particuliers.</i>	1.° <i>Capable de servir</i> 2.° <i>18 Janvier 1816 N.° 108</i>	1.° 2.° 3.°	<i>Non inscrit appelé à servir</i>	

BRONCOMMENTAREN

V

De militie-registers Deel 3: 1817–1861

door

B. Koerhuis
en
W. van Mulken

1. Inleiding

In dit deel komen de visuele aspecten en de administratieve onstaansgeschiedenis van de registers uit de periode 1817–1861 aan de orde. Voor een algemene behandeling van de militie-registers verwijzen wij naar deel 1. Opgemerkt zij, dat de nu volgende kolommen lang niet altijd ingevuld blijken te zijn.

b. Een visuele kennismaking

1. Het inschrijvingsregister

De afbeelding (bijlage I) laat een dubbele bladzijde zien uit het inschrijvingsregister van de gemeente Valkenburg, lichting 1829, ware grootte van elke bladzijde is ca. 49 x 34 cm.
1)

De 12 kolommen bevatten de volgende gegevens:

kolom 1: het volgnummer

kolom 2: 1. de naam van de ingeschrevene
2. de voornaam
3. de eventuele bijnaam

kolom 3: de geboorteplaats
1. gemeente
2. provincie
3. militiekanton

kolom 4: de geboortedatum
1. dag
2. maand
3. jaar

kolom 5: de maat of lengte
1. ellen
2. palmen
3. duimen
4. strepen

kolom 6: het signalement

kolom 7: de verblijfplaats:
1. gemeente
2. provincie
3. militiekanton
4. of de ingeschrevene bij zijn ouders woont

kolom 8: naam, voornaam en woonplaats van vader en moeder of voogd
1. voornaam van de vader
2. naam van de moeder
3. voornaam van de moeder
4. naam en voornaam van de voogd als beide ouders overleden zijn
5. woonplaats

kolom 9: het beroep
1. van de ingeschrevene
2. van de vader, indien deze nog leeft
3. van de moeder als de vader overleden is
4. van de voogd als beide ouders overleden zijn

kolom 10: aanwijzing ten aanzien van de ingeschrevenen, die tot de klassen van dit jaar behoren
1. of de ingeschrevene zich zelf heeft laten inschrijven
2. of de ingeschrevene na het sluiten der registers is ontdekt en door het gemeentebestuur ex officio is ingeschreven
3. of de ingeschrevene geconfineerd is en, zo ja, waar (confineren = opsluiten, op rechtsgrond, maar zonder proces)
4. of de ingeschrevene in een godshuis wordt opgevoed of gealimenteerd en, zo ja, in welk gesticht

kolom 11: aanwijzing ten aanzien van de ingeschrevenen, die tot eerdere klassen behoren
1. tot welke klasse de ingeschrevenen behoren

2. om welke redenen de ingeschrevenen naar deze klasse zijn verwezen
kolom 12: aanmerkingen

De registers van de lichtingsjaren 1817 t/m 1824 bevatten niet de kolom "signalement" en drukken de lengte (kolom 5) uit in voeten, duimen en streken en daarnaast in meters en millimeters. Verder zijn er geen wijzigingen voorgekomen in het formulier zolang de Militiewet van 1817 van kracht was. Bij de invoering van de Militiewet van 1861 kwam er een gewijzigd formulier.

2. De alfabetische lijst

De afbeelding (bijlage II) laat een dubbele bladzijde zien uit de alfabetische lijst van de gemeente Valkenburg, lichting 1829, ware grootte van elke bladzijde is ca. 54 x 37 cm.²⁾

De 15 kolommen bevatten de volgende gegevens

kolom 1: het volgnummer

kolom 2: het nummer op het inschrijvingsregister

kolom 3: 1. de naam
2. de doopnaam
3. de eventuele bijnaam

kolom 4: de geboorteplaats en -datum
1. gemeente
2. provincie
3. militiekanton
4. dag
5. maand
6. jaar

kolom 5: de maat of lengte
1. ellen
2. palmen
3. duimen
4. strepen

kolom 6: de verblijfplaats van de ingeschrevene
1. gemeente
2. provincie
3. militiekanton
4. of de ingeschrevene bij zijn ouders woont

kolom 7: naam, voornaam en woonplaats van vader en moeder, of, indien beide overleden zijn, van de voogd:
1. voornaam van de vader
2. naam van de moeder
3. voornaam van de moeder
4. woonplaats
5. naam, voornaam en woonplaats van de voogd, wanneer beide ouders overleden zijn

kolom 8: het beroep
1. van de ingeschrevene
2. van de vader indien deze nog leeft
3. van de moeder, als de vader overleden is
4. van de voogd, indien beide ouders overleden zijn

kolom 9: aanwijzing ten aanzien van de ingeschrevenen van vorige klassen:
1. tot welke klasse zij behoren
2. om welke redenen en wanneer zij tot deze klasse zijn verwezen ten aanzien van de ingeschrevenen van de klasse van dit jaar:
3. of zij zichzelf hebben laten inschrijven of dat een ander dit voor hen heeft gedaan
4. of zij door het gemeentebestuur ex officio zijn ingeschreven
5. of zij zijn geconfineerd

kolommen 10 t/m 12 zijn bestemd voor de militiecommissaris, die na onderzoek van de lijst eventuele aanvullingen en verbeteringen kan plaatsen

kolom 10: 1. reclames tegen de inschrijving op deze lijst ingebracht
2. uitspraak van de militiecommissaris hieromtrent

- kolom 11: aanwijzingen
1. ten aanzien van ingeschrevenen van vorige klassen op last van de gouverneur of militiecommissaris op deze lijst gebracht
 2. ten aanzien van ingeschrevenen van deze klasse, die krachtens de wet aan het hoofd der lotingslijst moeten worden geplaatst
- kolom 12: het volgnummer van de ingeschrevenen van vorige klassen, alsmede van die van deze klasse, die aan het hoofd van de lotingslijst moeten worden geplaatst, door de militiecommissaris toegewezen
- kolom 13: het nummer dat bij de loting aan de ingeschrevene ten deel is gevallen
- kolom 14: uitspraak van de militieraad ten aanzien van elke ingeschreven (wel/geen vervulling van de werkelijke dienst, vrijstelling, uitstel etc.)
- kolom 15: bepaalde bestemming der ingeschrevenen, met opgave van de korpsen waarbij zij zijn ingelijfd.

De alphabetische lijsten van de lichtingsjaren 1817 t/m 1824 drukken de lengte (kolom 5) uit in voeten, duimen en streken en daarnaast in meters en millimeters. Voor het overige zijn er geen wijzigingen voorgekomen in het formulier zolang de Militiewet van 1817 van kracht was. Bij de invoering van de Militewet van 1861 kwam er een geheel gewijzigd formulier.

3. Het lotingsregister

De afbeelding (bijlage III) laat een dubbele bladzijde zien uit het lotingsregister van de verenigde gemeenten Berg, Houthem, Hulsberg en Valkenburg, lichte 1829, ware grootte van elke bladzijde is ca. 49,5 x 35 cm.³⁾

De 17 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het trekkingsnummer
- kolommen 2 t/m 5 bevatten opgaven ten aanzien van de lotelingen, welke zijn overgenomen uit de alphabetische lijst van de gemeente
- kolom 2: 1. naam
2. voornaam
3. eventuele bijnaam
- kolom 3: de geboortedatum
1. dag
 2. maand
 3. jaar
- kolom 4: de geboorte- en verblijfplaats van de lotelingen naam, voornamen en woonplaats van de vader, de moeder, en bij overlijden van beide ouders, van de voogd
- kolom 5: beroep
1. van de loteling
 2. van de vader
 3. van de moeder, wanneer de vader overleden is
 4. van de voogd, als beide ouders overleden zijn
- kolom 6: de maat of lengte
1. ellen
 2. palmen
 3. duimen
 4. strepen
- kolom 7: signalement
- kolom 8: aanwijzingen
1. of de ingeschrevene vrijwilliger is
 2. of hij tot een vroegere klasse behorend, verplicht is in dienst te treden
 3. of hij krachtens de wet aan het hoofd der lotingslijst is geplaatst
 4. of hij zich buiten staat heeft gesteld voor de dienst
 5. of hij gedetineerd is
- kolom 9: opgave van de aan de militiecommissaris gedane reclames tot vrijstelling van de dienst
- kolom 10: opgave van de aan de militiecommissaris gebleken oorzaken tot ongeschiktheid van de dienst en advies op de aan hem gedane reclames tot vrijstelling van de dienst

- kolom 11: gronden tot vrijstelling door de loteling bij de militieraad naar voren gebracht
- kolom 12 en 13: uitspraak van de militieraad
- kolom 12: provisioneel of tot ajournement (= uitstel)
1. datum der uitspraak
 2. tijdsbepaling van het ajournement
 3. handtekening van de president
 4. datum van de tweede uitspraak tot uitstel
 5. tijdsbepaling van het tweede of laatste ajournement
 6. handtekening van de president
- kolom 13: definitief, tot designatie (=aanwijzing) voor de dienst of tot vrijstelling voor één jaar of voor altijd:
1. datum der uitspraak
 2. aard van de uitspraak
 3. handtekening van de president
- kolom 14: 1. aanwijzing of de loteling zelf dient of een plaatsvervanger heeft gesteld dan wel zijn nummer heeft verwisseld
2. nummer van de plaatsvervanger of substituant op het register AA (d.i. een register van plaatsvervangers en nummerverwisselaars)
- kolom 15: 1. uitspraak van Gedeputeerde Staten op het op hen gedane appél
2. dagtekening van het appél
 3. dagtekening van de uitspraak
 4. nummer van de zaak op het hiervoor door G.S. aangelegde register
- kolom 16: 1. aanwijzing der korpsen waarbij de lotingen worden ingelijfd
2. datum waarop de aangifte aan de provinciale commandant is gedaan
- kolom 17: aanmerkingen

Gedurende de periode dat de Militiewet van 1817 van kracht was heeft het formulier van het lotingsregister enkele keren kleine wijzigingen ondergaan. In 1817 telde het 16 kolommen, de kolom "signalement" was er nog niet in opgenomen (zie kolom 7 van de afbeelding). In 1818 werd het aantal kolommen uitgebreid met één doordat de kolom "maat" (no. 6 van de afbeelding) was verdeeld in twee kolommen, te weten: kolom 6: voeten, duimen en streken, en kolom 7: meters en millimeters. In 1819 werd de kolom "signalement" toegevoegd, zodat het formulier toen 18 kolommen telde. In 1821 werd het aantal kolommen teruggebracht tot 17. De lengte werd nu vermeld in één kolom, uitgedrukt in ellen, palmen, duimen en strepen, Nederlandse benamingen voor onderdelen van het decimale stelsel. Dit nieuwe formulier (zoals afgebeeld in bijlage III) bleef gelden tot en met de lichte 1840.

Vanaf de lichte 1841 werd een gewijzigd formulier gehanteerd, dat voortaan 16 kolommen telde. De kolommen 6 en 7 van de afbeelding vormden op het nieuwe formulier samen kolom 6, die nu dus de lengte én het signalement bevatte. De kolommen 7 en 8 kregen de kop "aanwijzing". Kolom 8 van de afbeelding werd de nieuwe kolom 7 en er kwam een nieuwe kolom 8, welke gegevens bevatte "omtrent de klasse en het nummer van lotelingen primitief tot vorige lichten behorend" (1. klassen; 2. nummers). Kolom 9 werd nu onderverdeeld in lid 1 en 2), waarbij lid 1 de gegevens bevatte uit de vroegere kolom 9 en lid 2 de gegevens uit de vroegere kolom 10 (zie de afbeelding). Sedert de invoering van de Militiewet van 1861 werd een ander formulier toegepast.

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers

a. De formele grondslag

1. De inschrijvingsregisters

Artikel 61 van de Militiewet van 1817 (Wet van 8 januari 1817, Staatsblad no. 1).

2. De alfabetische lijsten

Artikel 69 van de Militiewet van 1817. Op het bij de wet gevoegde model staat abusievelijk artikel 65 aangegeven, een fout die op de meeste alfabetische lijsten is overgenomen.

3. De lotingsregisters
Artikel 80 van de Militiewet van 1817.

b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures

1. De inschrijvingsregisters

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 48 tot en met 72 van de Militiewet van 1817. De inschrijvingsregisters moesten worden ingericht volgens het bij de wet sub litt. C gevoegde model en elk jaar op 20 januari worden gesloten. In de registers moesten alle mannelijke ingezetenen worden opgenomen die hun 19e jaar waren ingetreden, ongeacht of zij aanspraak op vrijstelling konden maken, alsmede zij die het vorige jaar door de militieraad voor één jaar waren vrijgesteld. Voor de lichtung 1817 echter werden alle mannelijke ingezetenen van 18 tot en met 22 jaar ingeschreven.

Binnen 8 dagen na sluiting van het inschrijvingsregister moest het plaatselijk bestuur aan de hand van de registers van de burgerlijke stand (of bij het ontbreken hiervan aan de hand van doop- of geboorteboeken) nauwkeurig onderzoeken of iedereen, die daarvoor in aanmerking kwam, ook inderdaad was ingeschreven. Mocht iemand ontdekt worden die zich niet had laten inschrijven, dan moest deze alsnog in het inschrijvingsregister worden bijgeschreven in de vakken, volgend op de vakken waarin op de sluitingsdatum het hoofd van het plaatselijk bestuur het register door middel van zijn handtekening had gesloten. Zij die verzuimd hadden zich te laten inschrijven werden tevens in een afzonderlijk register opgenomen. Het inschrijvingsregister moest elk jaar, door het hoofd van het plaatselijk bestuur getekend, vóór of op 1 februari aan de gouverneur der provincie (commissaris des konings) worden gezonden. Nadat de lijsten waren onderzocht en, zonodig verbeterd, werden ze te missaris bleven de registers ter gemeentesecretarie berusten.

2. De alfabetische lijsten

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 69 tot en met 72, 76 en 78 van de Militiewet van 1817. Ingevolge artikel 69 moesten de gemeentebesturen zo spoedig mogelijk na het sluiten van de inschrijvingsregisters een alfabetische lijst op deze registers vervaardigen. Ook zij die zich ten onrechte niet ter inschrijving hadden opgegeven en in een apart register waren opgenomen moesten op deze lijst worden gebracht.

De alfabetische lijst moest worden ingericht volgens het bij wet sub litt. I gevoegde model. De lijst moest zuiver alfabetisch worden opgemaakt en wanneer gevreesd moest worden dat dit niet naar behoren zou geschieden, dan werd hierin voorzien door de gouverneur der provincie c.q. de commissaris des konings of een door hem aangewezen persoon. Aan het einde der lijst moesten alle door de militieraad bij vorige lichteningen tijdelijk voor één jaar vrijgestelde personen worden geplaatst. Na de handtekening van het hoofd van het gemeentebestuur moesten enige vakken blanco blijven teneinde de militiecommissaris de gelegenheid te geven, indien nodig, de bij het onderzoek van de lijst ontdekte personen te kunnen bijschrijven.

De alfabetische lijsten moesten elk jaar vóór of op 1 februari door de hoofden der plaatselijke besturen getekend, aan de gouverneur der provincie c.q. commissaris des konings worden gezonden. Nadat de lijsten waren onderzocht en zonodig verbeterd werden ze teruggezonden aan de plaatselijke besturen, die ze ten gemeentehuize ter inzage moesten leggen.

Bij de loting moest de alfabetische lijst door de vertegenwoordigers van het plaatselijk bestuur (twee leden) worden meegebracht. Alvorens tot de loting werd overgegaan, werd eerst onderzocht of er personen ten onrechte op de lijst voorkwamen of ontbraken en werd de lijst, indien nodig, alsnog verbeterd. Na enkele bekendmakingen over vrijstelling en plaatsvervangende werd de alfabetische lijst definitief gesloten en door de militiecommissaris getekend, nadat aan de voet van het register het aantal ingeschreven personen voluit in letters was vermeld.

Tenslotte werd het lotingsnummer van elke vermelde persoon genoteerd in de alfabetische lijsten, die vervolgens door de militiecommissaris werden meegenomen om de benodigde gegevens over de ingeschrevenen te kunnen overbrengen op de lotingsregisters. Nadat de uitspraak van de militieraad omtrent elke ingeschrevene was vermeld, werden de alfabetische lijsten naar de plaatselijke besturen teruggezonden, waarna ze ter gemeentesecretarie

bleven berusten. De kolommen 10 tot en met 14 moesten door de militiecommissaris worden ingevuld, kolom 15 door het gemeentebestuur.

3. De lotingsregisters

De lotingsprocedure werd geregeld in de artikelen 73 tot en met 89 van de Militiewet van 1817. Om de loting en de aflevering van de contingenten zo geregeld mogelijk te laten verlopen werd iedere provincie verdeeld in kantons van 8 à 12.000 zielen. Het kanton Valkenburg (van welk kanton in bijlage III een afbeelding uit het lotingsregister is opgenomen) werd gevormd door de gemeenten Berg, Houthem, Hulsberg en Valkenburg.

De lotingsregisters moesten worden ingericht volgens het bij wet sub litt. M gevoegde model en in tweevoud worden opgemaakt. De loting moest uiterlijk 1 maart zijn begonnen, en plaatsvinden onder presidentschap van de militiecommissaris, in tegenwoordigheid van twee leden van het plaatselijk bestuur, of, wanneer meerdere gemeenten waren gecombineerd, van één lid van het bestuur van elke gemeente. De militiecommissaris werd geassisteerd door een officier en twee onderofficieren voor het meten van de lotelingen.

Bij de loting werd gebruik gemaakt van vierkante biljetten, die door de militiecommissaris waren geparafeerd en de nummers, duidelijk in cijfers en gedrukt in letters, bevatten. Er werden evenveel biljetten gebruikt als er ingeschrevenen voorkwamen op de alfabetische lijst. Allereerst werden er zoveel opeenvolgende nummers, te beginnen bij 1, afgeteld als er vrijwilligers waren en personen die bij een vroegere loting voor één jaar waren vrijgesteld. Vervolgens werden de overgebleven nummers allemaal op dezelfde wijze in een koker of ring ineengerold, aan de belanghebbenden met luide stem voorgeteld en in een glazen fles of ander geschikt voorwerp geworpen. De fles werd op een zichtbare plaats opgehangen of neergezet, ze mocht door niemand worden vastgehouden. De gouverneur der provincie c.q. commissaris des konings kon, met inachtneming van genoemde bepalingen, nog nadere voorschriften voor de wijze van loting vaststellen indien hij dit ter voorkoming van misbruiken nodig achtte.

Hierna nam de eigenlijke loting een aanvang, te beginnen met de plaats die het verst van de hoofdplaats van het militiekanton waar geloot werd afgelegen was om te eindigen met de hoofdplaats zelf. De ingeschrevenen lootten in de volgorde van de nummers die ze van de militiecommissaris hadden gekregen op de alfabetische lijst. De militiecommissaris moest zich overtuigen van de identiteit van de lotelingen, vooral door het getuigenis van de afvaardiging van het plaatselijk bestuur. Voor de ingeschrevenen die niet persoonlijk aanwezig waren en die niemand hadden gemachtigd om voor hen te loten (hun ouders, voogden of andere respectabele bekende personen), lootte een gecommiteerde van het plaatselijk bestuur. De lotelingen werden ingeschreven in het lotingsregister, gemeten en tenslotte werd hen gevraagd naar eventuele redenen voor vrijstelling.

Na de loting werden de lotingsregisters geverifieerd, gesloten en door de militiecommissaris en de vertegenwoordigers van de gemeentebesturen getekend. De militiecommissaris zond de lotingsregisters, na aantekening te hebben gemaakt van redenen tot vrijstelling en reclames, binnen 14 dagen na de laatste lotingsdag aan de gouverneur der provincie c.q. commissaris des konings. Deze stuurde één van de lotingsregisters zo spoedig mogelijk aan de leden der Staten, die de militieraden presideerden, en hield het duplicaat onder zich. De militieraad hield 4 zittingen ter afhandeling van zijn werkzaamheden en deed omtrent elke loteling een uitspraak, welke in het lotingsregister werd opgenomen.

Na de derde zitting van de militieraad werd het lotingsregister aan de gouverneur c.q. commissaris des konings gezonden. Deze vulde de nieuwe gegevens in op het onder hem berustende duplicaatregister en zond het origineel terug aan de president van de militieraad ter voortzetting van de werkzaamheden. Binnen 16 dagen na het sluiten van de vierde zitting werd het lotingsregister weer teruggezonden naar de gouverneur c.q. commissaris waarna het onder hem bleef berusten tot de lichtung van het volgende jaar.

c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens in de bron

Zie deel 1.

3. Verwijzende notities

Zie deel 1.

4. Mogelijke gebruikswijzen

Zie deel 1.

Fol- nummer.	1. Naam der ingeschrevenen.		Geburtsplaats.		Datum van geboorte.		Maat.		SIGNALEMENT.		Personel verblijf.	
	1.	2.	1. Gemeente.	2. Provincie.	1. Dag.	2. Maand.	1. Ellen.	2. Palmen.	6.		1. Gemeente.	2. Provincie.
Nummer d'adres.	A. Bijnaam van of die angsten hebben.		B. Milië-kanton.		C. Jaar.		D. Duimen.		E. Duimen.		F. Opgeve of hij bij dezelfde ouders woont.	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	7.		1. Gemeente.	2. Provincie.
1. Naam de l'inscrit.		Lieu de naissance.		Date de la naissance.		Taille.		SIGNALEMENT.		Résidence personnelle.		
1.	2.	1. Commune.	2. Province.	1. Jour.	2. Mois.	1. Aunes.	2. Palmes.	3. Poices.		4. Indication si l'inscrit habite avec ses père et mère.		
1.	2.	1. Commune.	2. Province.	1. Jour.	2. Mois.	1. Aunes.	2. Palmes.	3. Poices.		4. Indication si l'inscrit habite avec ses père et mère.		
1	Maestrijck Johanna Gerlacus	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 11 ^{de} 2. 7 3. 1810	1. 1 2. 7 3. 3 4. 2	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond groot Kin breed Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers.	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					
2	Kusters Louis	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 17 ^{de} 2. 7 3. 1810	1. 1 2. 7 3. 1 4. 5	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond groot Kin breed Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					
3	Genarts Marliens	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 16 ^{de} 2. 6 3. 1810	1. 1 2. 6 3. 1	Aangesigt laag Voorhoofd breed Oogen breed Neus klein Mond klein Kin klein Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					
4	Proeso Jean Mathias	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 9 ^{de} 2. 6 3. 1810	1. 1 2. 6 3. 2 4. 5	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond breed Kin breed Haar licht donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					
5	Mesters Antoon	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 20 ^{de} 2. 6 3. 1810	1. 1 2. 6 3. 1 4. 2	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond groot Kin klein Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					
6	Eriond Jean	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 25 ^{de} 2. 7 3. 1810	1. 1 2. 7 3. 1	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond groot Kin klein Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Maatselacht 2. Leuven 3. Maatselacht 4. by ouders woonen					
7	Van der Broek Jean Peter	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen	1. 23 ^{de} 2. 6 3. 1810	1. 1 2. 6 3. 1 4. 1	Aangesigt breed Voorhoofd laag Oogen groot Neus breed Mond groot Kin klein Haar donker Wenkbrauwen Merkbare Teekenen	Visage Front Yeux Nes Bouche Menton Cheveux Sourcils Signes particuliers	1. Guldensporen 2. Leuven 3. Guldensporen 4. by ouders woonen					

<p>Naam, voornaam en woonplaats van vader en moeder of voogd.</p> <p>1. Voornaam van den vader. 2. Naam van de moeder. 3. Voornaam van de moeder. 4. Naam en voornaam van den voogd, wanneer beide de ouders overleden zijn. 5. Woonp. nua.</p> <p>Nom, prénom et domicile des père et mère ou du tuteur.</p> <p>1. Prénom du père. 2. Nom de la mère. 3. Prénom de la mère. 4. Nom et prénom du tuteur, si les père et mère sont décédés. 5. Domicile.</p>	<p>Beroep.</p> <p>1. Van den ingeschrevenen. 2. Van den vader, zoo die in leven is. 3. Van de moeder, zoo de vader niet meer leeft. 4. Van den voogd, zoo beide zijn overleden.</p> <p>Profession.</p> <p>1. De l'inscrit. 2. Du père, s'il est encore vivant. 3. De la mère, si le père ne vit plus. 4. Du tuteur, si les père et mère sont décédés.</p>	<p>Aanwijzing ten aanzien der ingeschrevenen tot de klassen van dit jaar behoorende.</p> <p>1. Of de ingeschrevene zich zelven voor de inschrijving heeft aangegeven, dan of dit een ander voor hem heeft gedaan. 2. Of de ingeschrevene na het sluiten der registers is overleden en door het bestuur <i>ex officio</i> ingeschreven. 3. Of de ingeschrevene geconfoondeerd is en wmr. 4. Of de ingeschrevene in een godshuis wordt opgevoed of grantegevoerd, zoo ja, in welk godshuis.</p> <p>Indication pour les inscrits faisant partie de la classe de cette année.</p> <p>1. Si l'inscrit s'est présenté lui-même pour se faire inscrire, ou si un autre s'est présenté pour lui. 2. Si l'inscrit a été déclaré inscrit d'office par l'autorité. 3. Si l'inscrit est détenu et dans quel lieu. 4. Si l'inscrit est élevé ou alimenté dans un hospice et dans ce cas, désignation de la fondation.</p>	<p>Aanwijzing ten aanzien der ingeschrevenen tot vorige klassen behorende.</p> <p>1. Tot welke klasse de ingeschrevenen behooren. 2. Om welke redenen de ingeschrevenen naar deze klasse zijn vervoerd.</p> <p>II.</p> <p>Indication pour les inscrits de classes antérieures.</p> <p>1. De la classe à laquelle l'inscrit appartient. 2. Du motif pour lequel il a été renvoyé à la classe actuelle.</p>	<p>Aanmerkingen.</p> <p>Ten aanzien der gevangenen moet in de kolom van aantekeningen worden medegedeeld: de naam van de misdad, van welke zij beschuldigd, of om welke zij veroordeeld zijn gevonden, met verwijzing tevens van de straf die zij hebben ondergaan, en van den tijd, voor welke zij zijn geconfoondeerd.</p> <p>Observations.</p> <p>A l'égard des détenus, il doit être fait mention dans la colonne d'observations du crime dont ils sont prévenus, ou pour lequel ils ont été condamnés, en indiquant la peine, qu'ils ont subie, et durée de leur réclusion.</p>
<p>1. <i>Wan Hendrik</i> 2. <i>De La Cozia</i> 3. <i>Maria Sophia</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Markby pastoor</i> 2. <i>Bronck</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Louis</i> 2. <i>Chapman</i> 3. <i>Maria</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Houtbag</i> 2. <i>Hout bagman</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Christiaan</i> 2. <i>Jan in Broock</i> 3. <i>Stinck</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Broed balie</i> 2. <i>Broed balie</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Maria</i> 2. <i>Dorren</i> 3. <i>Maria agnes</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Abelbrouck</i> 2. <i>Abelbrouck</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Wolff</i> 2. <i>Wolff</i> 3. <i>Maria Helena</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Louie</i> 2. <i>Wolff</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Armonte</i> 2. <i>Harlemans</i> 3. <i>Maria</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Student</i> 2. <i>Ley</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>
<p>1. <i>Willelm</i> 2. <i>Leunens</i> 3. <i>Maria Catharina</i> 4. 5. <i>Jaltkenburg</i></p>	<p>1. <i>Louie</i> 2. <i>Wolff</i> 3. 4. 5.</p>	<p>1. <i>Zelf aangegeven</i> 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>	<p>1. 2. 3. 4. 5.</p>

Foljo-nommer.	Nummer op het inschryvings-register.	1. Naam. 2. Doornamen. 3. Bijnaam zoo die bestaat.	Geboorteplaats en datum van geboorte.			Noet.	Persoonl. verblijf van den ingeschrevenen.			Naam, voornaam en woonplaats van vader en moeder, of in geval van overlijden van beiden, van den voogd.	Beroep.	Aan- van
			Geboorteplaats.				Residence personnelle de l'inscrit.					
4.	5.	6.	1. Gemeente. 2. Provincie. 3. Milieu-kanton. Tijd van geboorte. 4. Dag. 5. Maand. 6. Jaar.	1. Eiden. 2. Palmen. 3. Driem. 4. Driegen.	1. Gemeente. 2. Provincie. 3. Milieu-kanton. OF 4. Opgeve of hij bij dezelfde ouders woont.	1. Voornaam van den vader. 2. Naam van de moeder. 3. Voornaam van de moeder. 4. Woonplaats. 5. Naam, voornaam en woonplaats van den voogd, wanneer beide de ouders overleden zijn.	1. Van den ingeschrevenen. 2. Van den vader, zoo die in leven is. 3. Van de moeder, bijaldien de vader is overleden. 4. Van den voogd, zoo beide overleden zijn.	1. De inschrijver. 2. De vader, zoo die in leven is. 3. De moeder, als de vader is overleden. 4. De voogd, als de vader en moeder, beide overleden zijn.	1. De inschrijver. 2. De vader, zoo die in leven is. 3. De moeder, als de vader is overleden. 4. De voogd, als de vader en moeder, beide overleden zijn.	1. Tot 2. Ont- tot d Ten 3. Of a hubb door 4. Of ed er of 5. Of al		
7.	8.	9.	Lieu et date de la naissance. Lieu de naissance.	Taille.	Residence personnelle de l'inscrit.	Nom, prénom et domicile des père et mère, ou du tuteur, si les père et mère sont décédés.	Profession.	1. De inschrijver. 2. De vader, zoo die in leven is. 3. De moeder, als de vader is overleden. 4. De voogd, als de vader en moeder, beide overleden zijn.	1. De inschrijver. 2. De vader, zoo die in leven is. 3. De moeder, als de vader is overleden. 4. De voogd, als de vader en moeder, beide overleden zijn.	Indicest 1. De la cl 2. Des mot ou d Pour l 3. S'il en ou l'au de rap 4. S'il a ministre 5. S'il a sou		
1	6	Erren Joan	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg 25 ^{de} Juni 1810	7	Wantrout Lomburg Wantrout	Wantrout Wantrout Wantrout	Wantrout Wantrout Wantrout	Wantrout Wantrout Wantrout	Wantrout Wantrout Wantrout	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100		
2	9	Geelen Jules Antoon	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg 24 ^{de} september 1810	1 4 9 2	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg by Duffpolder	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100		
3	8	Janssen mathis	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg 8 ^{de} maai 1810	1 6 1 5	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg by Duffpolder	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100		
4	2	Mesters Louis	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg 17 ^{de} juni 1810	1 7 5	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg by Duffpolder	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100		
5	5	Mesters Antoon	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg 20 ^{de} september 1810	1 6 1 2	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg by Duffpolder	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	Yaltheburg Lomburg Yaltheburg Yaltheburg	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100		

<p><i>Samenvatting ten aanzien der ingeschrevenen van vorige klassen.</i></p> <p>1. Tot welke klasse zij behooren.</p> <p>2. Om welke reden en wanneer zij tot deze klasse verwezen zijn.</p> <p>3. Of zij zichselve ter inschrijving hebben aangeboden, dan of dat door iemand voor hen is gedaan.</p> <p>4. Of zij door het bestuur der gemeente of anderszins zijn ingeschreven.</p> <p>5. Of zij zijn gecombineerd.</p>		<p><i>Onderzoek, en zoo noodig, verbetering en aanvulling van deze lijst door den militie-kommissaris.</i></p> <p><i>Samenvatting.</i></p> <p>1. Ten aanzien van ingeschrevenen van vorige klassen op last van den gouverneur of militie-kommissaris op deze lijst gebracht.</p> <p>2. Ten aanzien van ingeschrevenen van deze klasse, die uit kracht der wet, aan het hoofd der loting-lijst moeten worden geplaatst.</p>		<p><i>Volg-nommer van de ingeschrevenen van vorige klassen, alomteer van die van deze klasse, welke aan het hoofd der loting-lijst moeten worden geplaatst, door den militie-kommissaris toegewezen.</i></p>	<p><i>Nummer der loting-lijst van de ingeschrevenen van deze klasse.</i></p>	<p><i>Uitspraak van den militie-kommissaris.</i></p>	<p><i>Uitspraak van den militie-kommissaris.</i></p>
<p><i>Indication pour les inscrits des classes antérieures.</i></p> <p>1. De la classe à laquelle ils appartiennent.</p> <p>2. Des motifs, pour lesquels et quand ils ont été renvoyés à la classe actuelle.</p> <p>3. S'ils se sont présentés eux-mêmes pour se faire inscrire, ou par qui ils ont été représentés.</p> <p>4. S'ils ont été inscrits d'office par l'administration locale.</p> <p>5. S'ils sont dédoués.</p>		<p><i>Examen, et, s'il y a lieu, rectification et complétement de la liste par le commissaire de milice.</i></p> <p><i>Reclamations faites contre l'inscription sur cette liste.</i></p> <p><i>Décrets du commissaire de milice.</i></p>		<p><i>N^o. d'ordre donné par le commissaire de milice aux inscriptions des classes antérieures, ainsi qu'à ceux de la classe actuelle qui doivent être placés, en vertu de la loi, en tête de la liste de tirage.</i></p>	<p><i>N^o de la liste de tirage.</i></p>	<p><i>Décision de conseil de milice pour chaque inscrit.</i></p>	<p><i>Détermination définitive des inscrits, et indication des corps, dont ils font partie.</i></p>
1							
2							
3							
4					25	Voor de dienst gedesigneerd	
5							
6							
7							
8							
9					12	Voor en Jan Ny vesting gebrek a dienst	
10							
11							
12					16	Voor en Jan Ny vesting gebrek a dienst	
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							
50							
51							
52							
53							
54							
55							
56							
57							
58							
59							
60							
61							
62							
63							
64							
65							
66							
67							
68							
69							
70							
71							
72							
73							
74							
75							
76							
77							
78							
79							
80							
81							
82							
83							
84							
85							
86							
87							
88							
89							
90							
91							
92							
93							
94							
95							
96							
97							
98							
99							
100							

GROEDEN TOT VERSTELLING bij den MILITIE-RAAD door de gelnckheden ander uitgevoerd.	UITSPRAAK VAN DEN MILITIE-RAAD			1. ^o Aanswijping of de gelnckheden arve dunn, of een plaatsvervanger heest geveet, den wel dverste nummer heest verwinet.	2. ^o Uitspraak van Gedeputeerde Sinnen op het een deel van gelien appel.	3. ^o Aanswijping der Caspen bij welke de manschappen sijn in dunn geveet.	AANMER KINGEN.
	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.				
1.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
2.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
3.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
4.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
5.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
6.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
7.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
8.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
9.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.
10.	1. ^o Datum der uitspraak.	2. ^o Tijdsduuring van het oorspronk.	3. ^o Besluiting van den President.	1.	1.	1.	Niet opgeroepen mit laatste van Lijn Nummer.

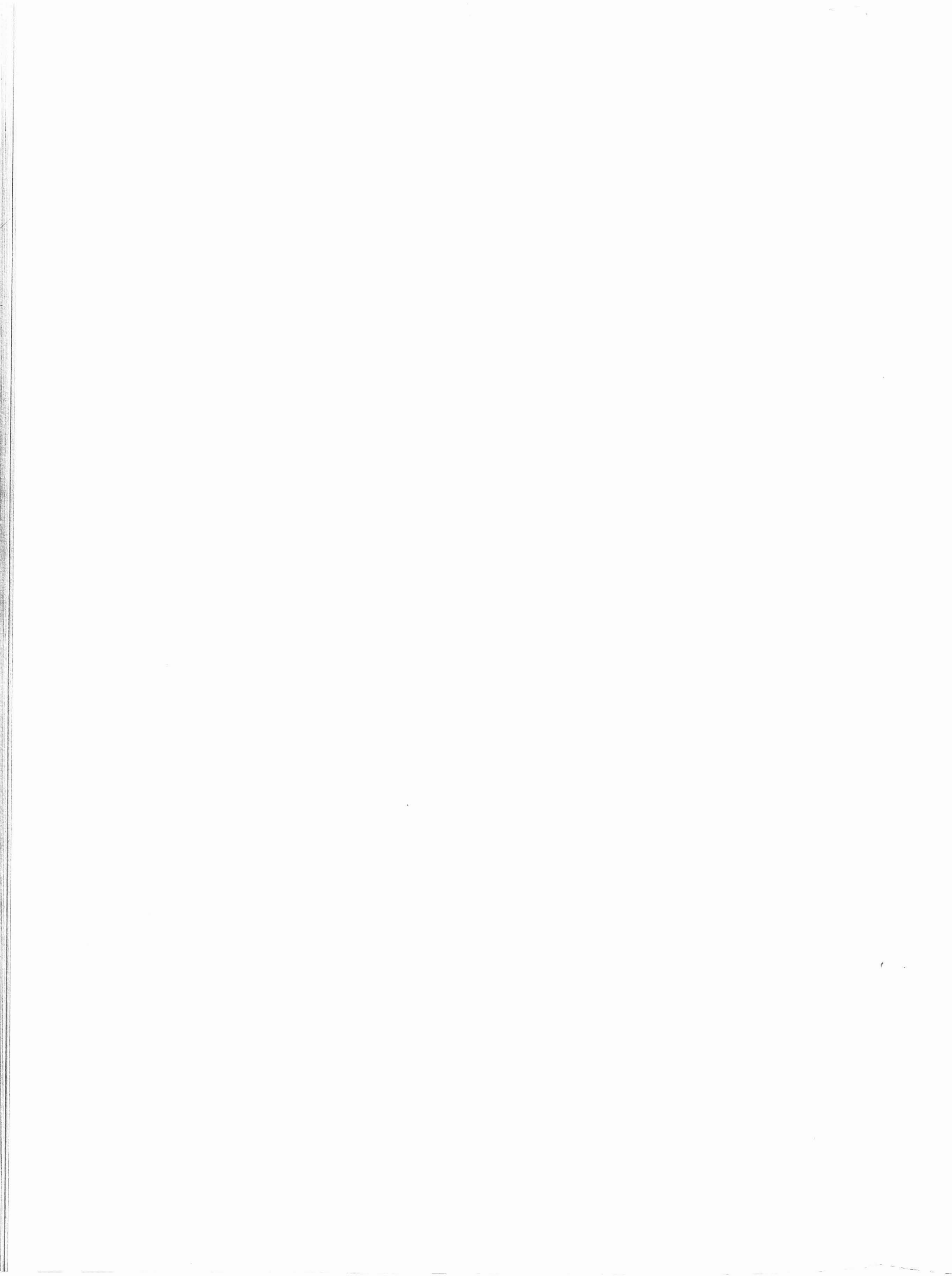
BRONCOMMENTAREN

V

De militie-registers Deel 4: 1862–1912

door

B. Koerhuis
en
W. van Mulken

1. Inleiding

In dit deel komen de visuele aspecten en de administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers uit de periode 1862 – 1912 aan de orde. Voor een algemene behandeling van de militie-registers verwijzen we naar deel 1. Opgemerkt zij dat de nu volgende kolommen lang niet altijd ingevuld blijken te zijn.

b. Een visuele kennismaking

1. Het inschrijvingsregister

De afbeelding (bijlage I) laat een dubbele bladzijde zien uit het inschrijvingsregister van de gemeente Valkenburg, lichting 1872; ware grootte van elke bladzijde is ca. 55 x 38 cm.¹⁾

De 13 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het volgnummer
- kolom 2: 1. geslachtsnaam
2. voornaam
3. eventuele bijnaam
- kolom 3: de geboorteplaats
1. gemeente
2. militiedistrict
3. provincie
- kolom 4: de geboortedag
1. dag
2. maand
3. jaar
- kolom 5: de woonplaats
1. gemeente
2. provincie
3. of hij zich in een van de gestichten bevindt, bedoeld in artikel 24 der wet, en zo ja, in welk gesticht;
als het een gevangene betreft tevens vermelding van het misdrijf, dat hem ten laste is gelegd of waarvoor hij is veroordeeld
4. of hij zich in vrijwillige dienst bevindt en zo ja, waarbij
- kolom 6: geslachts- en voornaam en woonplaats van vader, moeder of voogd:
1. voornaam van de vader
2. geslachtsnaam van de moeder
3. voornaam van de moeder
4. geslachtsnaam van de voogd
5. voornaam van de voogd
6. woonplaats van de vader, moeder of voogd
- kolom 7: het beroep van de ingeschrevene
- kolom 8: 1. aanwijzing door wie de aangifte ter inschrijving was gedaan
2. of de ingeschrevene volgens artikel 21 der wet ambtshalve is ingeschreven
- kolom 9: het nummer dat bij de loting aan de ingeschrevene ten deel is gevallen
- kolom 10: de uitspraak
1. van de militieraad
2. van Gedeputeerde Staten
3. van de koning
- kolom 11: of de loteling zich bereid heeft verklaard bij de zeemilitie te dienen
- kolom 12: 1. dag der inlijving
2. waarbij ingelijfd
- kolom 13: aanmerkingen.

Het formulier bleef ongewijzigd zolang de Militiewet van 1861 van kracht was. De gestichten bedoeld in artikel 24 der wet (kolom 5) zijn krankzinnigen-, doorstommen-, blinden- en bedelaarsgestichten, de koloniën van weldadigheid en gevangenen. Bij de invoering van de Militiewet van 1901 (eigenlijk geen nieuwe wet maar een uitgebreide wijziging van de wet van 1861) kwam er een ander formulier. Daar op het nieuwe formulier slechts enkele kolommen zijn verdwenen en verder geen wezenlijke wijzigingen hebben plaatsgevonden, is geen aparte afbeelding van het nieuwe formulier opgenomen in dit broncommentaar.

De verschillen tussen het oude en nieuwe formulier zijn:

- kolom 2: de bijnaam vervalt
- kolom 3: het militiedistrict vervalt
- kolom 5: artikel 24 wordt artikel 22
- kolom 6: bevat nu ook gegevens betreffende eventuele curator
- kolom 8: artikel 21 wordt artikel 19
- kolommen 10 tot en met 12 vervallen
- kolom 13 wordt kolom 10.

Dit nieuwe formulier werd vanaf de lichting 1901 opnieuw gewijzigd, in die zin dat kolom 7 sindsdien uit 2 onderdelen bestaat:

1. beroep van de ingeschrevene
2. indien de ingeschrevene een 1 jaar jongere broer of halfbroer heeft, de naam en geboortedatum van deze (half-)broer vermelden.

De gestichten bedoeld in artikel 22 der wet (kolom 5) zijn krankzinnigen-, doofstommen- en blinden gestichten, alsmede de koloniën van weldadigheid, de rijkswerkinrichtingen, de rijksopvoedingsgestichten en de gevangenen. Bij de invoering van de Militiewet van 1912 kwam er een nieuw formulier.

2. De alfabetische naamlijst der ingeschrevenen

De afbeelding (bijlage II) laat een bladzijde zien uit de alfabetische naamlijst der ingeschrevenen van de gemeente Valkenburg, lichting 1872, ware grootte is ca. 55 x 38 cm. ²⁾

De 5 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het volgnummer
- kolom 2: de geslachts- en voornaam
- kolom 3: het nummer op het inschrijvingsregister
- kolom 4: het lotingsnummer
- kolom 5: aanmerkingen.

Het formulier veranderde niet gedurende de periode dat de militiewet van 1861 van kracht was. Bij de invoering van de Militiewet van 1901 werd een kleine wijziging doorgevoerd. De tekst van kolom 2 werd nu in het meervoud gesteld: de geslachts- en voornamen. Bij de invoering van de Militiewet van 1912 werd een sterk gewijzigd formulier voorgeschreven.

3. Het lotingsregister

De afbeelding (bijlage III) laat een dubbele bladzijde zien uit het lotingsregister van de gemeente Valkenburg, lichting 1872, ware grootte van elke bladzijde is ca. 55 x 38,5 cm. ³⁾

De 21 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het lotingsnummer
- kolommen 2 tot en met 7 bevatten opgaven, overgenomen uit het inschrijvingsregister: zie de kolommen 2 tot en met 7 van het inschrijvingsregister. Alleen in kolom 7 wijkt de tekst enigszins af: in het lotingsregister staat "loteling" in plaats van "ingeschrevene"
- kolommen 8 en 9: opgaven door de militiecommissaris in dit register gebracht
- kolom 8: maat en signalement van de loteling
- kolom 9: 1. redenen van vrijstelling bij de militiecommissaris opgegeven
2. advies van de militiecommissaris
- kolom 10: nader bij de militieraad opgegeven redenen van vrijstelling
- kolom 11: of de loteling verklaard heeft een plaatsvervanger of nummervervisselaar te zullen stellen
- kolommen 12 en 13: uitspraak van de militieraad
- kolom 12: tot uitstel van de uitspraak:
 1. dag der uitspraak
 2. bepaling van de dag der nadere uitspraak
 3. handtekening van de voorzitter
- kolom 13: het aanwijzen voor de dienst, tot vrijstelling of tot uitsluiting:
 1. dag der uitspraak

- 2. aard der uitspraak
- 3. handtekening van de voorzitter
- kolom 14: uitspraak van Gedeputeerde Staten op ingebrachte bezwaren:
 - 1. dag waarop de bezwaren zijn ingebracht
 - 2. dagtekening en nummer der uitspraak
 - 3. aard der uitspraak
- kolom 15: uitspraak van Gedeputeerde Staten krachtens artikel 44, 57, 116, 167, 172 of 178 der wet:
 - 1. dagtekening en nummer der uitspraak
 - 2. artikel der wet, waarop de uitspraak is gegrond
 - 3. aard der uitspraak
- kolom 16: indien vrijstelling wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken is verleend, het nummer waaronder de ziekte of het gebrek in het reglement op het geneeskundig onderzoek voorkomt
- kolom 17: beslissing van de Koning in hoger beroep:
 - 1. dag waarop het beroep is ingekomen
 - 2. dagtekening en nummer van het besluit van de Koning
 - 3. aard der beslissing
- kolom 18:
 - 1. aanwijzing of de loteling zelf dient of een plaatsvervanger of nummerverwisselaar heeft gesteld
 - 2. in de twee laatste gevallen geslachts- en voornaam van de gestelde persoon
 - 3. nummer van de gestelde persoon op het register der plaatsvervangers of nummerverwisselaars
- kolom 19: of de loteling zich voor de zeemilitie heeft aangeboden
- kolom 20:
 - 1. dag der inlijving
 - 2. korps waarbij ingelijfd
- kolom 21: aanmerkingen

Het formulier wijzigde met ingang van de lichte 1899, toen vervielen namelijk de kolommen 11 en 18 in verband met de afschaffing van het remplaçanten-stelsel in 1898 (zie deel 1). Bij de Militiewet van 1901 kwam er een nieuw formulier. Daar dit niet wezenlijk verschilt van het formulier ingevolge de Militiewet van 1861 is hiervan geen aparte afbeelding in dit broncommentaar opgenomen. De verschillen tussen het oude (afgebeelde) formulier en het nieuwe zijn:

- kolommen 2, 3 en 6: de wijzigingen komen overeen met die in de inschrijvingsregisters,
- kolom 8: het signalement verval, alleen de lengte wordt nog vermeld
- kolom 9: redenen van vrijstelling bij de loting opgegeven
- kolom 10: redenen van vrijstelling bij de militieraad ingebracht
- kolom 11: de kolom 11 in het oorspronkelijke register was reeds met ingang van de lichte 1899 vervallen, de tekst van kolom 11 in het vernieuwde lotingsregister luidde: advies van de militiecommissaris
- kolom 13: aan de tekst "of tot uitsluiting" wordt toegevoegd: van de dienst
- kolom 15: de aangehaalde nummers der artikelen zijn nu: 42, 56, 100, 153, 158, 161 en 165
- kolom 16: het begin van de tekst luidt nu: zoo vrijstelling verleend of ongeschiktverklaring is uitgesproken wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, nummer ... etc.
- kolom 18: reeds vervallen sedert lichte 1899
- kolommen 19 tot en met 21 worden 18 tot en met 20

Dit nieuwe formulier wijzigde vanaf de lichte 1910 op dezelfde wijze als het inschrijvingsformulier, namelijk in kolom 7. Krachtens de Militiewet van 1912 werd met ingang van de lichte 1913 een nieuw formulier gehanteerd.

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers

a. De formele grondslag

1. De inschrijvingsregisters

Artikel 15 van de Militiewet van 1861 (Wet van 19 augustus 1861, Staatsblad no. 72), resp. artikel 23 van de Militiewet van 1901, (Wet van 24 juni 1901, Staatsblad no. 159).

2. De alfabetische naamlijsten der ingeschrevenen
Artikel 26 van de Militiewet van 1861, resp. artikel 24 van de Militiewet van 1901.
3. De lotingsregisters
Artikel 34 van de Militiewet van 1861, resp. artikel 32 van de Militiewet van 1901.

b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures

1. De inschrijvingsregisters

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 15 tot en met 26 van de Militiewet van 1861 en de Koninklijke Besluiten van 17 december 1861 (Staatsblad no. 127) en 8 mei 1862 (Staatsblad no. 46) tot uitvoering van de Militiewet van 1861. Het inschrijvingsregister moest ingevolge artikel 14 van het K.B. van 17 december 1861 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit gevoegde model no. 4. De inschrijvingsregisters moesten door B&W voorlopig gesloten worden op 31 januari van het jaar der inschrijving (dat één jaar vóór het lichtingsjaar viel) en definitief op 31 december van dat jaar.

In de registers werden alle mannelijke ingezetenen ingeschreven die op 1 januari van dat jaar waren ingetreden. Ze moesten zich daarvoor in de maand januari melden bij B&W. Werd iemands aangifte verzuimd dan werd deze persoon, wanneer het verzuim ontdekt werd, ambtshalve ingeschreven door B&W. Hij die zich na 31 januari doch vóór 31 december aangaf werd alsnog ingeschreven. B&W moesten zich vergewissen van de juistheid van de opgegeven geboortedata. Na de definitieve sluiting werd het inschrijvingsregister vóór 7 januari door de burgemeester aan de Commissaris des Konings/der Koningin gezonden. Deze laatste onderzocht het register, verbeterde het zonedig, en stuurde het vóór 22 januari terug aan de burgemeester.

Het register werd vervolgens, uiterlijk 27 januari, gedurende ten minste 8 dagen op de secretarie ter inzage gelegd. Tijdens de termijn van ter inzagelegging konden tegen het register bezwaren worden ingebracht bij de Commissaris des Konings/der Koningin (hierna aangeduid als C.d.K.) die daaromtrent ten spoedigste een uitspraak zou doen. Onmiddellijk na afloop van de termijn der ter inzagelegging moest het inschrijvingsregister door de burgemeester aan de militiecommissaris worden gezonden. De militiecommissaris bracht het register mee bij de loting om er de lotingsnummers op aan te brengen.

Verbeteringen, bevolen ingevolge den uitspraak van de C.d.K. op ingebrachte bezwaren tegen het inschrijvingsregister, moesten op dit register worden aangebracht. Ontstond door dergelijke uitspraken of door het overlijden van ingeschrevenen verandering in het getal der ingeschrevenen, dan werd daarvan melding gemaakt aan het slot van het inschrijvingsregister. Na de loting werd het inschrijvingsregister naar de gemeentesecretarie overgebracht. Ingevolge het K.B. van 22 juli 1892 (Staatsblad no. 179) veranderde de datum van de definitieve sluiting van het register van 31 december in 31 augustus. De overige met deze datum verband houdende data verschoven door dit K.B. eveneens vier maanden. Door de Militiewet van 1901 veranderde de procedure niet, wel kwam er ingevolge de wet van 5 december 1908 tot nadere aanvulling en wijziging der Militiewet van 1901 (Staatsblad 1908 no. 347) opnieuw verandering in de definitieve sluitingsdatum van het inschrijvingsregister, welke nu 30 juni werd in plaats van 31 augustus. Ook de overige data verschoven twee maanden. De procedure van inschrijving werd sedert 1902 (lichting 1903) geregeld in de artikelen 13 tot en met 24 van de Militiewet van 1901 en het K.B. van 2 december 1901 (Staatsblad no. 230) betreffende de uitvoering van de Militiewet van 1901.

Het inschrijvingsregister moest ingevolge artikel 15 van het K.B. van 2 december 1901 worden ingericht volgens het bij dat besluit gevoegde model no. 6. In dit model kwam een kleine wijziging ingevolge het K.B. van 9 januari 1909 (Staatsblad no. 10).

2. De alfabetische naamlijsten der ingeschrevenen

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in artikel 26 van de Militiewet van 1861 (Staatsblad no. 127) en 8 mei 1862 (Staatsblad no. 46) tot uitvoering van de Militiewet van 1861. De alfabetische naamlijst der ingeschrevenen moest ingevolge artikel 14 van het K.B. van 17 december 1861 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit gevoegde model no. 5. Ze moest in tweevoud worden opgemaakt na de definitieve sluiting van het inschrijvingsre-

gister. Beide exemplaren moesten vóór 7 januari van het jaar, volgend op het jaar van inschrijving, samen met het inschrijvingsregister door de burgemeester aan de C.d.K. worden gezonden. Tot en met de loting werd vervolgens dezelfde procedure gevolgd als bij het inschrijvingsregister.

Na de loting werd één exemplaar van de alfabetische naamlijst overgebracht naar de gemeentesecretarie. Het dubbel bleef voorlopig berusten onder de militiecommissaris. Dit laatste exemplaar werd tenminste drie dagen vóór de dag waarop de eerste zitting van de militieraad werd geopend naar de voorzitter van die raad gestuurd. Uiterlijk de derde dag na het sluiten van de tweede zitting van de militieraad werd het door de voorzitter aan de C.d.K. gezonden, waarna de lijst bij de provinciale griffie werd gedeponneerd. Doordat ingevolge het K.B. van 22 juli 1892 (Staatsblad no. 179) de datum van de definitieve sluiting van het inschrijvingsregister veranderde van 31 december in 31 augustus, kwam in de procedure betreffende het opmaken van de alfabetische naamlijsten eenzelfde verschuiving van de data tot stand als in de procedure betreffende het opmaken van de inschrijvingsregisters. Door de Nieuwe Militiewet van 1901 werd de procedure enigszins gewijzigd, in die zin dat na het verstrijken van de termijn van ter inzagelegging, nog slechts één exemplaar van de alfabetische naamlijst naar de militiecommissaris moest worden gestuurd. Het andere exemplaar bleef voorlopig onder B&W berusten en moest bij de aanvang van de loting aan de militiecommissaris worden overhandigd. Ingevolge de wet van 5 december 1908 (Staatsblad no. 347) tot nadere aanvulling en wijziging der Militiewet van 1901 kwam dezelfde verschuiving in de datering tot stand als bij de inschrijvingsregisters.

Sedert 1902 (lichting 1903) werd de uitvoeringsprocedure geregeld in artikel 24 van de Militiewet van 1901 en het K.B. van 2 december 1901 (Staatsblad no. 230) betreffende de uitvoering van de Militiewet van 1901. De alfabetische naamlijst moest ingevolge artikel 15 van het K.B. van 2 december 1901 worden ingericht volgens het daarbij gevoegde model no. 7.

3. De lotingsregisters

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 27 tot en met 46 van de Militiewet van 1861 en het K.B. van 8 mei 1862 tot uitvoering van de Militiewet van 1861 (Staatsblad no. 46). Het lotingsregister moest ingevolge artikel 15 van het K.B. van 8 mei 1862 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit gevoegde model no. 9. Het lotingsregister moest in tweevoud worden opgemaakt. De loting geschiedde jaarlijks tussen 7 februari en 7 maart in elke gemeente afzonderlijk ten overstaan van de militiecommissaris in de provincie en in tegenwoordigheid van de burgemeester of een ander lid van het gemeentebestuur en de secretaris van de militieraad.

De militiecommissaris telde in het openbaar zoveel nummers of loten voor als het getal der ingeschrevenen bedroeg. Ieder lotingsbiljet vermeldde in duidelijke cijfers en letters een nummer en werd door de militiecommissaris geparafeerd. De biljetten werden in een ronde bus van wit doorschijnend glas gedaan. Deze bus moest midden op een tafel worden geplaatst en wel zo hoog dat ze voor omstanders zichtbaar was. De militiecommissaris moest recht tegenover en op de kortste afstand van de bus plaats nemen aan de tafel. Hij moest er verder nauwkeurig op toezien dat elke loteling slechts één biljet uit de bus nam. Alvorens de lotingsbiljetten in de bus werden gedaan rolde de militiecommissaris elk biljet apart op en stak het in een koker of ring. Nadat de loten in de bus waren gedaan schudde hij ze zo vaak door elkaar als hij nodig achtte. De ingeschrevenen werden in alfabetische volgorde opgeroepen en trokken zelf hun nummer. Wie niet persoonlijk aanwezig was, kon zijn vader, moeder of voogd laten loten en waren ook die niet aanwezig, dan geschiedde de loting door de burgemeester of het raadslid van de gemeente, waar de loteling was ingeschreven.

Nadat het getrokken nummer door de militiecommissaris hardop was voorgelezen werd het teruggegeven aan degene die had geloot. De opgekomen ingeschrevenen werden direct na de loting gemeten en moesten de redenen opgeven die zij eventueel meenden te hebben voor vrijstelling. Tegen de wijze van loting kon men gedurende 5 dagen na de loting in beroep gaan bij Gedeputeerde Staten. Tegen de uitspraak van G.S. was beroep mogelijk bij de Kroon.

De militiecommissaris werd bij de loting bijgestaan door onder andere een officier en twee onderofficieren van het leger, die belast waren met het opnemen van het signalement van de lotelingen. Na afloop van de loting en invulling van het lotingsregister werd het register gesloten en door de militiecommissaris en de burgemeester of het aanwezige raadslid on-

dertekend. Het register met het dubbel bleef voorlopig berusten onder de militiecommissaris. Wanneer men door een of andere oorzaak niet had kunnen meeloten, bestond de mogelijkheid om na te loten. Na-lotelingen werden onderaan het register geplaatst.

Tenminste 3 dagen voor de dag, waarop de eerste zitting van de militieraad werd geopend, zond de militiecommissaris het lotingsregister aan de voorzitter van die raad. Daags na de sluiting van de eerste zitting van de militieraad zond de voorzitter van die raad het lotingsregister aan de C.d.K., die daaruit voorlopig de namen liet overnemen van de lotelingen, die voor de dienst waren aangewezen. Tenminste 3 dagen vóór de opening van de tweede zitting van de militieraad zond de C.d.K. het lotingsregister retour aan de voorzitter. Uiterlijk op de derde dag na het sluiten van de tweede zitting van de militieraad zond de voorzitter het register aan de C.d.K., waarna het werd gedeponereerd ten provinciale griffie. Het dubbel van het lotingsregister werd door de voorzitter aan B&W toegestuurd.

Vanaf de lichtung 1893 geschiedde de loting tussen 7 oktober en 7 november. Door de Militiewet van 1901 kwam er een geringe wijziging in de procedure. Voortaan werd alleen nog de lengte opgenomen, niet meer het signalement. Tevens vond nog maar één zitting van de militieraad plaats. Bepaald werd dat uiterlijk op de vierde dag na het sluiten van die zitting de lotingsregisters moesten worden verzonden.

Ingevolge de wet van 5 december 1908 (Staatsblad no. 347) tot nadere aanvulling en wijziging van de Militiewet van 1901, verschoof de lotingsdatum. Voortaan geschiedde de loting tussen 7 augustus en 7 september. De lotingsprocedure werd sedert 1902 (lichting 1903) geregeld in de artikelen 25 tot en met 44 van de Militiewet van 1901 en het K.B. van 2 december 1901 (Staatsblad no. 230). Het lotingsregister moest ingevolge artikel 34 van het K.B. van 2 december 1901 worden ingericht volgens het bij dat besluit gevoegde model no. 8. In dit model kwam een kleine wijziging ingevolge het K.B. van 9 januari 1900 (Staatsblad no. 10).

c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens in de bron

Zie deel 1.

3. Verwijzende notities

Zie deel 1.

4. Mogelijke gebruikswijzen

Zie deel 1.

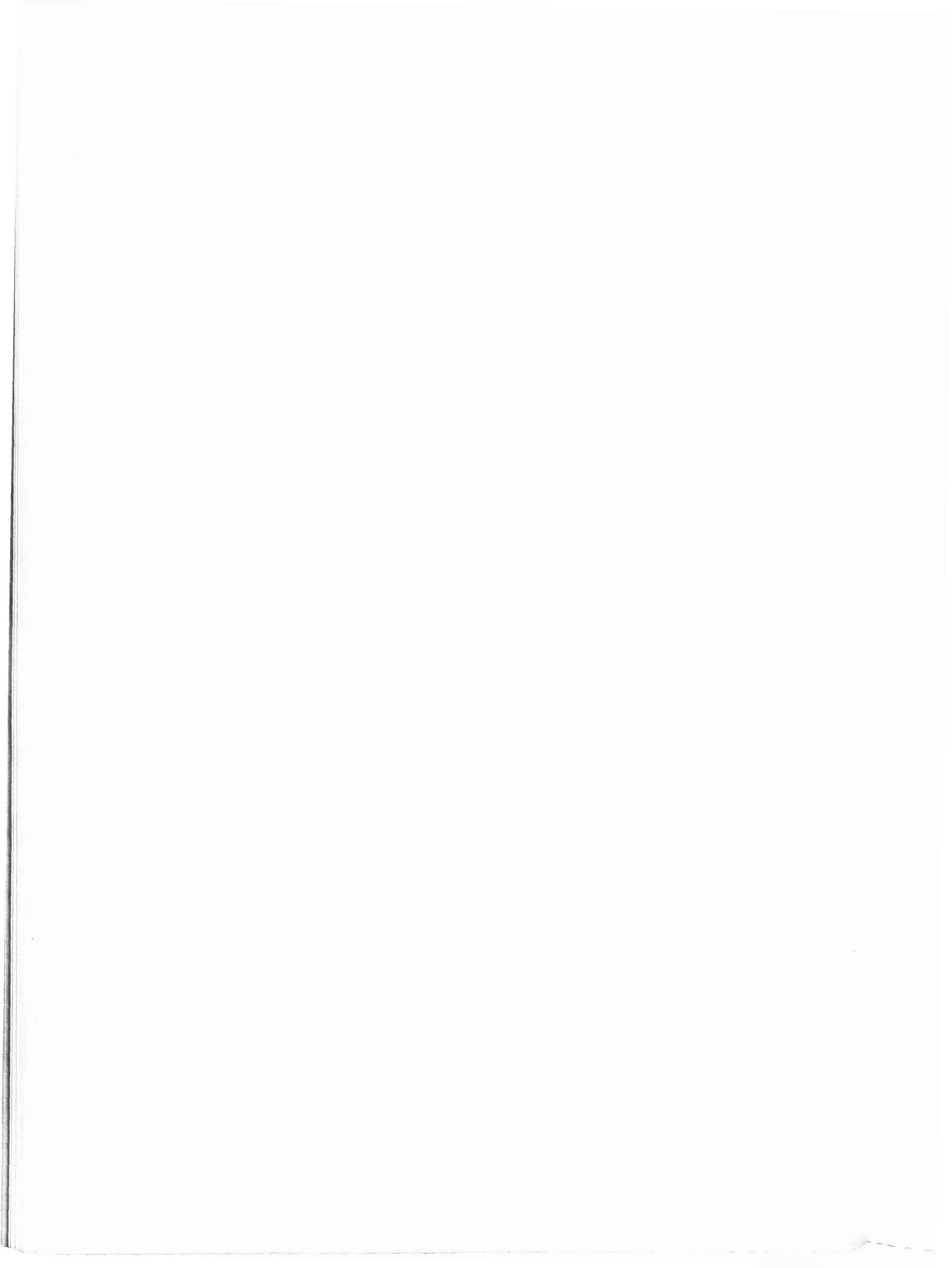

Volgnummer	Gehabtenamen			Geboorteplaats		Geboortedag		Woonplaats		Geslacht- en voornaam en woonplaats van Vader, Moeder of Voogd												
	1.	2.	3. Bijnaam, zoo die bekend is.	1. Gemeente	2. Militie-District	3. Provincie	1. Dag	2. Maand	3. Jaar	1. Gemeente	2. Provincie	3. Of hij zich in een van de gestichten bevindt, bedoeld in art. 24 der wet, en, zoo ja, in welk, met vermelding, als het een gevangene betreft, van het misdrijf, dat hem in te laste gelegd of waarvoor hij veroordeeld is.	4. Of hij zich in vrijwillige dienst bevindt, en, zoo ja, waarbij.	1. Voornaam van den Vader	2. Geslachtsnaam van de Moeder	3. Voornaam van de Moeder	4. Geslachtsnaam van den voogd	5. Voornaam van den Voogd	6. Woonplaats van den Vader, de Moeder of den Voogd.			
1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	4.	5.	1.	2.	3.	4.	5.	6.			
1	Dorren	Adolf Louis	1	Valkenburg	1	Limburg	1	27	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
2	Worren	Cornelis Lodovijk	1	Valkenburg	1	Limburg	1	31	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
3	Brands	Joseph Karl Celestinus	1	Valkenburg	1	Limburg	1	15	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
4	Perfonteyn	Jean Hubert	1	Valkenburg	1	Limburg	1	12	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
5	Didden	Gerard Hubert	1	Valkenburg	1	Limburg	1	14	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
6	Schellers	Jan Joseph	1	Valkenburg	1	Limburg	1	4	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6
7	Smits	Maria Hubert Josephine	1	Valkenburg	1	Limburg	1	29	1	Maand	1852	1	Maand	1	Maand	1	1	2	3	4	5	6

Bevep van den ingeschreven.	1. Aanwijzing door wien de aangifte ter inschrijving is gedaan. 2. Of de ingeschrevene volgens art. 81 der wet aankondiging is inge- schreven.	Nummer bij de loting van den ingeschrevenen ten deel gevalen.	Uitspraak. 1. Van den Militairraad. 2. Van Gedeputeerde Staten. 3. Van den Koning.	Of de loting zich breid heeft vertoond bij de commissie te dienen.	1. Dag der inhijring. 2. Waarbij ingelijfd.	AANKOMINGEN. 22. In deze kolom worden de ten aanzien van den ingelijfd gemaakte afge- drupte verspreiden berichten opgeteekend.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
<i>Amalote</i>	1. Van den ingeschrevenen <i>J</i>	<i>3</i>	1 2 3		1 2	
<i>Stadsmid</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>5</i>	1 2 3		1 2	<i>v</i>
<i>Blomman</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>2</i>	1 2 3		1 2	
<i>Kaatsensteyen</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>1</i>	1 2 3		1 2	
<i>Hayfomer</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>6</i>	1 2 3		1 2	
<i>Stadsmid</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>7</i>	1 2 3		1 2	
<i>Stadsmid</i>	1. Van den ingeschrevenen	<i>11</i>	1 2 3		1 2	

VOLG- NUMMER	GESLACHTS- en VOORNAAM	Nummer op het inschrij- vinge- register	Loting- nummer	AANMERKINGEN	VOLG- NUMMER	GESLACHTS- en VOORNAAM	Nummer op het inschrij- vinge- register	Loting- nummer	AANMERKINGEN
1.	2.	3.	4.	5.	1.	2.	3.	4.	5.
1	<i>Brands Joseph Paul Celestinus</i>	3							
2	<i>Beufonteyn Jan Hubert</i>	4							
3	<i>Vidden Geard Hubert</i>	5							
4	<i>Lorren Adolf Louis</i>	1							
5	<i>Mooren Comalis Lodewijk</i>	2							
6	<i>Schitters Jan Joseph</i>	6							
7	<i>Smeets Marie Hubert Joseph Lauren S</i>	7							

LOTINGSNUMMER	OPGAVEN UIT HET INSCHRIJVINGS-REGISTER GETROKKEN.					OPGAVEN		Neder lijg des militair opgevoer rebuus van des opstelling.	Of de loting verloord heeft een plaats verzoeger of nummer verwacht te zullen stellen.
	1. GESLACHTNAAM.	2. VOORNAAM.	3. BIJNAAM, zoo die bekend is.	WOONPLAATS.	Gedochts- en voornaam en woonplaats van vader, moeder of voogd.	BEROEP van den LOTELING.	MAAT en SIGNALEMENT van den LOTELING.		
1	<i>Verfultje</i>	<i>12</i>	<i>1852</i>	<i>Wolkeberg</i>	<i>Verfultje</i>	<i>landbouwer</i>	1 meter 111 millimeters. Aangrilt <i>blauw</i> Voorhoofd <i>blauw</i> Oogen <i>blauw</i> Neus <i>blauw</i> Mond <i>blauw</i> Kin <i>blauw</i> Haar <i>blauw</i> Wenkbrauwen <i>blauw</i> Herkleur telkens		
2	<i>Deurds</i>	<i>15</i>	<i>1852</i>	<i>Wolkeberg</i>	<i>Deurds</i>	<i>landbouwer</i>	1 meter 111 millimeters. Aangrilt <i>blauw</i> Voorhoofd <i>blauw</i> Oogen <i>blauw</i> Neus <i>blauw</i> Mond <i>blauw</i> Kin <i>blauw</i> Haar <i>blauw</i> Wenkbrauwen <i>blauw</i> Herkleur telkens		
3	<i>Deuren</i>	<i>27</i>	<i>1852</i>	<i>Wolkeberg</i>	<i>Deuren</i>	<i>landbouwer</i>	1 meter 111 millimeters. Aangrilt <i>blauw</i> Voorhoofd <i>blauw</i> Oogen <i>blauw</i> Neus <i>blauw</i> Mond <i>blauw</i> Kin <i>blauw</i> Haar <i>blauw</i> Wenkbrauwen <i>blauw</i> Herkleur telkens		
4	<i>Deuren</i>	<i>29</i>	<i>1852</i>	<i>Wolkeberg</i>	<i>Deuren</i>	<i>landbouwer</i>	1 meter 111 millimeters. Aangrilt <i>blauw</i> Voorhoofd <i>blauw</i> Oogen <i>blauw</i> Neus <i>blauw</i> Mond <i>blauw</i> Kin <i>blauw</i> Haar <i>blauw</i> Wenkbrauwen <i>blauw</i> Herkleur telkens		
5	<i>Deuren</i>	<i>31</i>	<i>1852</i>	<i>Wolkeberg</i>	<i>Deuren</i>	<i>landbouwer</i>	1 meter 111 millimeters. Aangrilt <i>blauw</i> Voorhoofd <i>blauw</i> Oogen <i>blauw</i> Neus <i>blauw</i> Mond <i>blauw</i> Kin <i>blauw</i> Haar <i>blauw</i> Wenkbrauwen <i>blauw</i> Herkleur telkens		

BRONCOMMENTAREN

V

De militie-registers Deel 5: 1913–1922

door

B. Koerhuis
en
W. van Mulken

1. Inleiding

In dit deel komen de visuele aspecten en de administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers uit de periode 1913 -1922 aan de orde. Voor een algemene behandeling van de militie-registers verwijzen we naar deel I. Opgemerkt zij dat de nu volgende kolommen lang niet altijd ingevuld blijken te zijn.

b. Een visuele kennismaking

1. Het inschrijvingsregister

De afbeelding (bijlage I) laat een dubbele bladzijde zien uit het inschrijvingsregister van de gemeente Houthem, lichting 1914, ware grootte van elke bladzijde is ca. 45 x 38 cm.¹⁾

De 11 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het volgnummer
- kolom 2: 1. de geslachtsnaam
2. de voornamen
- kolom 3: 1. de geboorteplaats
2. de geboortedatum
- kolom 4: 1. woonplaats (voor minderjarigen en onder curatele gestelden de werkelijke woonplaats)
2. zo hij behoort tot de personen, bedoeld in artikel 16 eerste en tweede lid der wet, te vermelden waar hij verblijft
3. zo hij zich in vrijwillige dienst bevindt, te vermelden waarbij,
- kolom 5: 1. voornamen van de vader
2. geslachtsnaam van de moeder
3. voornamen van de moeder
4. geslachtsnaam van de voogd of curator
5. voornamen van de voogd of curator
6. woonplaats van de vader, de moeder, de voogd of de curator.
- kolom 6: 1. beroep van de ingeschrevene
2. genoten onderwijs
- kolom 7: reden tot vrijstelling of tot uitsluiting
- kolom 8: 1. datum der inschrijving
2. indien de inschrijving geschiedt op aangifte door wie de aangifte wordt gedaan
3. indien opgaaf ter inschrijving heeft plaats gehad, datum van het stuk, houdende de opgaaf
4. indien de inschrijving ambtshalve geschiedt, dit te vermelden
- kolom 9: vroegere uitspraken tot vrijstelling of tot uitsluiting:
 - 1. door wie de uitspraken zijn geschied
 - 2. data en c.q. nummers der uitspraken
 - 3. aard der uitspraken
- kolom 10: het lotingsnummer
- kolom 11: opmerkingen

Personen, bedoeld in artikel 16, eerste en tweede lid, der wet (kolom 4) zijn personen, opgenomen in krankzinnigen-, idioten-, doofstommen- en blindengestichten, gevangenen, rijkswerkinrichtingen, rijksopvoedingsgestichten en tuchtscholen (1e lid) en personen die ingevolge artikel 39 van het Wetboek van Strafrecht ter beschikking van de regering zijn gesteld en niet in een rijksopvoedingsgesticht zijn opgenomen (2e lid). Het formulier werd niet gewijzigd zolang de Militiewet van 1912 van kracht was.

2. Het alfabetisch register

De afbeelding (bijlage II) laat een dubbele bladzijde zien uit het alfabetisch register van de gemeente Houthem, lichting 1914, ware grootte van elke bladzijde is ca. 45 x 38 cm. ²⁾

De 15 kolommen bevatten de volgende gegevens:

- kolom 1: het volgnummer
- kolom 2: het nummer op het inschrijvingsregister

- kolom 3: 1. geslachtsnaam
2. voornamen
3. bijzondere aantekeningen
- kolom 4: 1. beroep
2. genoten onderwijs
- kolom 5: vroegere uitspraken tot vrijstelling of tot uitsluiting
1. door wie de uitspraken zijn geschied
2. data en c.q. nummers der uitspraken
3. aard der uitspraken
- kolom 6: 1. opgegeven reden tot vrijstelling of tot uitsluiting
2. advies van de militiecommissaris
- kolommen 7 tot en met 9; uitspraak omtrent vrijstelling en uitsluiting:
- kolom 7: van de militieraad:
1. dag der uitspraak
2. aard der uitspraak
3. handtekening van de voorzitter
- kolom 8: van Gedeputeerde Staten:
1. datum en nummer der uitspraak
2. aard der uitspraak
- kolom 9: van de Koningin:
1. datum en nummer van het besluit
2. aard der uitspraak
- kolom 10: de lengte
- kolommen 11 en 12: uitspraak omtrent geschiktheid:
- kolom 11: van de keuringsraad:
1. datum der uitspraak
2. opgegeven gebreken
3. bevindingen van de geneeskundigen
4. aard der uitspraak
5. nummer(s) van het keuringsreglement (in geval van ongeschiktheid)
6. handtekening van de voorzitter
- kolom 12: van de militieraad:
1. datum der uitspraak
2. opgegeven gebreken
3. bevindingen van de geneeskundigen
4. aard der uitspraak
5. nummer(s) van het keuringsreglement (in geval van ongeschiktheid)
6. handtekening van de voorzitter
- kolom 13: aantekeningen met betrekking tot de inlijving:
1. wens van de ingeschrevene
2. waarvoor hij geschikt wordt geacht
a. in de eerste plaats
b. in de tweede plaats
- kolom 14: het lotingsnummer
- kolom 15: opmerkingen

In verband met de Eerste Wereldoorlog werd voor de lichten 1915 tot en met 1919 geen loting gehouden (Staatsbladen 1914 no. 249, 1915 no. 241, 1916 no. 206, 1917 no. 224 en 1918 no. 256)³⁾. Hierdoor werd de inhoud van kolom 14 in het alfabetisch register tijdelijk gewijzigd. In de alfabetische registers voor de lichten 1915 tot en met 1919 werd in kolom 14 niet het lotingsnummer vermeld, maar de datum van inlijving en het onderdeel, waarbij men werd ingelijfd. Dit was de enige wijziging in het formulier gedurende de periode dat de Militiewet van 1912 van kracht was.

3. Het lotingsregister

De afbeelding (bijlage III) laat een dubbele bladzijde zien uit het lotingsregister van de gemeente Houthem, lichting 1914, ware grootte van elke bladzijde is ca. 45 x 38 cm.⁴⁾

De 13 kolommen bevatten de volgende gegevens:

kolom 1: het lotingsnummer

- kolommen 2 tot en met 6: zie kolommen 2 tot en met 6 van het inschrijvingsregister
- kolom 7: uitspraken omtrent vrijstelling en uitsluiting, in het alfabetisch register vermeld:
1. door wie de uitspraken zijn gedaan
 2. data en c.q. nummers der uitspraken
 3. aard der uitspraken
- kolom 8: later gedane uitspraken omtrent vrijstelling en uitsluiting:
1. door wie de uitspraken zijn gedaan
 2. data en c.q. nummers der uitspraken
 3. aard der uitspraken
- kolom 9: de lengte
- kolom 10: bevindingen van de geneeskundigen:
- a. bij de keuringsraad
 - b. bij de militieraad
- kolom 11: aantekeningen met betrekking tot de inlijving:
1. wens van de loteling
 2. waarvoor hij geschikt wordt geacht:
 - a. in de eerste plaats
 - b. in de tweede plaats
- kolom 12: 1. datum van inlijving
2. waarbij ingelijfd
- kolom 13: opmerkingen

Het formulier wijzigde niet zolang de Militiewet van 1912 van kracht was. Voor de lichten 1915 tot en met 1919 werden geen lotingsregisters opgemaakt. In verband met de mobilisatie naar aanleiding van de Eerste Wereldoorlog werd voor deze lichten geen loting gehouden.

2. De administratieve ontstaansgeschiedenis van de registers

a. De formele grondslag

1. De inschrijvingsregisters
Artikel 19, 1e lid, van de Militiewet van 1912 (Wet van 2 februari 1912, Staatsblad no. 21).
2. De alfabetische registers
Artikel 20, 1e lid, van de Militiewet van 1912.
3. De lotingsregisters
Artikel 66, 6e lid, van de Militiewet van 1912.

b. Uitvoeringsbesluiten en -procedures

1. De inschrijvingsregisters
De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 12 tot en met 20 van de Militiewet van 1912 en de Koninklijke Besluiten van 13 april 1912 (Staatsblad no. 145) en 5 augustus 1912 (Staatsblad no. 276) tot uitvoering van de Militiewet van 1912, respectievelijk genaamd Militiebesluit en Militiebesluit II. Het inschrijvingsregister moest ingevolge artikel 13, 1e lid, van het K.B. van 13 april 1912 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit behorende model 5.
Ingeschreven werden de mannelijke ingezetenen die op 1 januari hun 18e levensjaar hadden volbracht. Men moest zich daarvoor in januari aangeven bij de burgemeester van de gemeente waar de inschrijving moest geschieden. Had iemand verzuimd zich te laten inschrijven, dan werd hij, zodra dit ontdekt werd, ambtshalve ingeschreven door de burgemeester. De burgemeester moest zich vergewissen van de juistheid van de opgegeven geboortedata. Het inschrijvingsregister werd jaarlijks op de laatste februari, 's middags om 4 uur, geopend en de laatste februari van het volgende jaar, op hetzelfde uur, gesloten. Het register moest vóór 7 maart door de burgemeester aan de Commissaris der Koningin (hierna aangeduid als C.d.K.) worden gezonden, waarna het dezelfde procedure doorliep als het inschrijvingsregister ingevolge de Militiewet van 1861 (zie deel 4, p. 6-7), met dien verstande,

dat de militiecommissaris het register na ontvangst doorzond aan de voorzitter van de militieraad, die het na afloop van de tweede zitting van die raad retour zond aan de militiecommissaris.

2. De alfabetische registers

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de Militiewet van 1912 en de Koninklijke Besluiten van 13 april 1912 (Staatsblad no. 145) en 5 augustus 1912 (staatsblad no. 276) tot uitvoering van de Militiewet van 1912, respectievelijk genaamd Militiebesluit en Militiebesluit II. Het alfabetisch register moest ingevolge artikel 15, 1e lid, van het K.B. van 13 april 1912 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit behorende model 6.

Het alfabetisch register moest in tweevoud worden opgemaakt. Eén exemplaar moest vóór 7 maart door de burgemeester aan de Commissaris van de Koning worden gezonden, tesamen met het inschrijvingsregister. Dit exemplaar doorloopt vervolgens dezelfde procedure als het inschrijvingsregister. De C.d.K. zond het inschrijvingsregister en het alfabetische register aan de militiecommissaris, die ook het dubbel exemplaar van het alfabetisch register kreeg toegezonden. De militiecommissaris zond beide exemplaren van het alfabetisch register aan de voorzitter van de militieraad. Na afloop van de tweede zitting van de militieraad ging één exemplaar terug naar de militiecommissaris, het andere exemplaar naar de C.d.K. De militiecommissaris en de C.d.K. haalden in het door hen ontvangen exemplaar vervolgens de namen door van de ingeschrevenen van wie vaststond dat zij niet aan de loting zouden deelnemen. Daarna zond de C.d.K. zijn exemplaar door naar de militiecommissaris, die beide exemplaren vergeleek en er zonodig wijzigingen in aanbracht. Vervolgens ging één exemplaar naar de burgemeester, die het bij de loting meebracht of liet meebrengen door een vertegenwoordiger van de gemeente. Bij de loting werd op beide exemplaren het lotingsnummer aangebracht, waarna één exemplaar naar de C.d.K. ging en het andere naar de gemeentesecretarie.

3. De lotingsregisters

De uitvoeringsprocedure werd geregeld in de artikelen 62 tot en met 68 van de Militiewet van 1912 en het Koninklijk Besluit van 5 augustus 1912 (Staatsblad no. 276) tot uitvoering van de Militiewet van 1912, genaamd het Militiebesluit II. Het lotingsregister moest ingevolge artikel 14 van het K.B. van 5 augustus 1912 worden ingericht overeenkomstig het bij dat besluit behorende model A. Het register moest in tweevoud worden opgemaakt. De loting geschiedde in de maand september ten overstaan van de militiecommissaris, in tegenwoordigheid van de secretaris van de militieraad en een vertegenwoordiger van de gemeente.

De militiecommissaris telde in het openbaar zoveel nummers of loten voor als het getal der aan de loting deelnemende ingeschrevenen bedroeg. De lotingsbiljetten waren van dezelfde kleur en afmeting; ze vermeldten elk in duidelijke cijfers en letters een nummer, te beginnen met één en eindigend met het nummer, aangewezen door het aan de loting deelnemend aantal ingeschrevenen. De biljetten werden vóór de loting door de militiecommissaris geparafeerd en elk op dezelfde wijze in een koker of ring gestoken en wel zo dat het nummer op het biljet niet zichtbaar was. De bus, waarin de lotingsbiljetten werden gedeponeerd, moest een kom zijn van ongekleurd doorschijnend glas. De bus werd op een tafel geplaatst, duidelijk zichtbaar voor de omstaanders. De militiecommissaris zette zich aan de tafel op de kortste afstand van de bus en zag er nauwlettend op toe dat door of voor elke loteling slechts één biljet uit de bus werd genomen.

De aan de loting deelnemende ingeschrevenen, met luide stem door de militiecommissaris opgeroepen in de volgorde van het alfabetisch register, trokken zelf hun nummer. Voor de ingeschrevenen die niet persoonlijk aanwezig waren, niet in staat waren of weigerden hun nummer te trekken, werd het getrokken door hun vader, moeder, voogd of curator, of, indien die ook niet aanwezig waren, door de burgemeester, het raadslid of de ambtenaar van zijn gemeente, die bij de loting aanwezig was. Nadat het getrokken nummer door de militiecommissaris hardop was voorgelezen, werd het teruggegeven aan degene die het had getrokken. Tijdens de loting had de militiecommissaris de beschikking over een onderofficier. De ingeschrevene wiens lengte niet in het alfabetisch register was vermeld werd, indien aanwezig, bij de loting gemeten.

De lotingsnummers werden vóór de loting op beide exemplaren van het lotingsregister ingevuld door de secretaris van de militieraad, die ook belast was met de invulling van één exemplaar van het lotingsregister. Een secretarie-ambtenaar of een ander daartoe geschikt

persoon verzorgde de invulling van het tweede exemplaar. Na afloop van de loting werd het lotingsregister gesloten door de militiecommissaris en de vertegenwoordiger van de gemeente. De militiecommissaris zond één exemplaar aan de C.d.K., het andere werd overgebracht naar de gemeentesecretarie. Het exemplaar van de C.d.K. werd aan de provinciale commandant gezonden, die er enkele uittreksels uit maakt. Vervolgens zond de provinciale commandant het ontvangen register weer retour aan de C.d.K.

c. De interpretatie en de betrouwbaarheid van de gegevens in de bron

Zie deel 1.

3. Verwijzende notities

Zie deel 1.

4. Mogelijke gebruikswijzen

Zie deel 1.

bijlage I

Volgnummer	1. GESLACHTSNAAM. 2. VOORNAMEN.	1. GEBORTEPLAATS. 2. GEBORTEDATUM.	1. Woonplaats. (Voor minderjarigen en onder curatele gestelden de werkelijke woonplaats.) 2. Zoo hij behoort tot de personen, bedoeld in art. 10, eerste en tweede lid, der wet, te vermelden waar hij verblijft. 3. Zoo hij zich in vrijwilligen dienst bevindt, te vermelden waarbij.	1. Voornamen van den vader. 2. Geslachtsnaam van de moeder. 3. Voornamen van de moeder. 4. Geslachtsnaam van den voogd of van den curator. 5. Voornamen van den voogd of van den curator. 6. Woonplaats van den vader, de moeder, den voogd of den curator.
1.	2.	3.	4.	5.
1	1. <u>Berghoorn</u> 2. <u>Jan Andries Robert</u>	1. <u>Varendool</u> 2. <u>11 Juni 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>Jan Andries Robert</u> 2. <u>Robert</u> 3. <u>Anna Annandina</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>
2	1. <u>Heathum</u> 2. <u>Jeanus Petrus</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>6 October 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>Jeanus Petrus Eschelsma</u> 2. <u>Robert</u> 3. <u>Anna Anna Catharina</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>
3	1. <u>Diederix</u> 2. <u>Robertus Petrus</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>13 Juni 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>Jeanus Henricus Eschelsma</u> 2. <u>Robert</u> 3. <u>Anna Josephina</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>
4	1. <u>Kuuls</u> 2. <u>Jeanus Wilhelmus</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>1 October 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>Jan Andries</u> 2. <u>Jeanus</u> 3. <u>Anna Anna</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>
5	1. <u>Lommers</u> 2. <u>Josephus Cornelis</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>14 Mei 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>David</u> 2. <u>Jacob</u> 3. <u>Anna</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>
6	1. <u>Schroeders</u> 2. <u>Jeanus Robertus</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>10 September 1894</u>	1. <u>Heathum</u> 2. <u>—</u> 3. <u>—</u>	1. <u>Jeanus</u> 2. <u>Robertus</u> 3. <u>Anna Anna</u> 4. <u>—</u> 5. <u>—</u> 6. <u>Heathum</u>

1. Beroep van den ingeschrevene. 2. Genoten onderwijs.	Reden tot vrijstelling of tot uitsluiting.	1. Datum der inschrijving. 2. Indien de inschrijving geschiedt op aangifte, door wien de aangifte is gedaan. 3. Indien opgave ter inschrijving heeft plaats gehad, datum van het stuk, houdende de opgave. 4. Indien de inschrijving ambtshalve geschiedt, dit te vermelden.	Vroegere uitspraken bij vrijstelling of tot uitsluiting. 1. Door wie de uitspraken zijn geschied. 2. Datums en e. q. nummers der uitspraken. 3. Aard der uitspraken.	Lotingsnummer.	OPMERKINGEN.
0.	7.	8.	9.	10.	11.
1. <u>Stadler</u>		1. 17 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.		
2. <u>lager onderwijs</u> <u>in het normaal beschoolden</u> <u>op de klas</u>		3. 4.	3. 4.		
1. <u>inrichting</u>		1. 18 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.		
2. <u>lager onderwijs</u>		3. 4.	3. 4.		
1. <u>Wetenschappelijke</u>	<u>broederschool</u>	1. 17 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.		
2. <u>lager onderwijs</u>		3. 4.	3. 4.		
1. <u>landbouw</u>	<u>broederschool</u>	1. 17 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.		
2. <u>lager onderwijs</u>		3. 4.	3. 4.		
1. <u>landbouw</u>		1. 17 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.	/	
2. <u>lager onderwijs</u>		3. 4.	3. 4.		
1. <u>Wetenschappelijke</u>		1. 17 Januari 1913 2. <u>Stadler ingeschreven</u>	1. 2.		
2. <u>lager onderwijs</u>		3. 4.	3. 4.		

bijlage II

Volgnummer	Nummer op het beschrijvingsregister	1. OORSLACHTSNAAM. 2. VOORSAMEN. 3. BIJZONDERE AANTREKENINGEN.	1. Beroep. 2. Diensten onderwjs.	Vroeger uitgesproken tot vrijstelling of tot uitsluiting.		Uitspraak omtrent vrijstelling en	
				1. Door wie de uitspraken zijn geschied.	2. Datum en o.n. nummers der uitspraken.	1. Opgegeven reden tot vrijstelling of tot uitsluiting.	2. Advies van den militie-commissaris.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	1	1. <u>Borchard</u> 2. <u>Johannes Hendrik</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>Meester</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. 2.	1. 2. 3.	1. 2.
2	3	1. <u>Diederik</u> 2. <u>Adrianus Bultman</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>schrijver</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. <u>Meester</u> 2. <u>geen</u>	1. <u>3. Mei 1913</u> 2. <u>Koninkrijk wegen</u> 3. <u>Erkennings</u>	1. 2.
3	11	1. <u>Herman</u> 2. <u>Alphonsus Jacobs</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>schrijver</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. <u>Meester</u> 2. <u>geen</u>	1. <u>3. Mei 1913</u> 2. <u>Koninkrijk wegen</u> 3. <u>Erkennings</u>	1. 2.
4	2	1. <u>Heubron</u> 2. <u>Jeanes Ploos</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>schrijver</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. 2.	1. 2. 3.	1. 2.
5	7	1. <u>Kaasje</u> 2. <u>Anton</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>schrijver</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. 2.	1. 2. 3.	1. 2.
6	4	1. <u>Knoll</u> 2. <u>Jeanes Wilhelms</u> 3. <u>geen</u>	1. <u>landbouwer</u> 2. <u>lager onderwijs</u>	1. 2. 3.	1. <u>Meester</u> 2. <u>geen</u>	1. <u>3. Mei 1913</u> 2. <u>Koninkrijk wegen</u> 3. <u>Erkennings</u>	1. 2.

bijlage III

Letop- nummer	I. GESLACHTSNAAM.		1. GEBORTEPLAATS.		1. Woonplaats (voor minderjarigen en onder curatele gestelden de werkelijke woonplaats).		1. Voornamen van den vader.		1. Beroep van den loding.	
	1.	2. VOORNAMEN.	1.	2. GEBORTE DATUM.	1.	2. Zoo hij behoort tot de personen, bedoeld in art. 16, eerste en tweede lid, der wet, te vermelden waar hij verblijft.	1.	2. Zoo hij zich in vrijwilligen dienst bevindt, te vermelden waarbij.	1.	2. Genden onderwijs.
1	1. <i>Laminiered</i>		1. <i>Stadthorn</i>		1. <i>Stadthorn</i>			1. <i>Leonard</i>	1. <i>Stadthorn</i>	
	2. <i>Johannes Cornelis</i>		2. <i>14 Mei 1894</i>		2.			2. <i>Wouter</i>	2. <i>lager</i>	
					3.			3. <i>Anna</i>		
								4.		
								5.		
								6. <i>Stadthorn</i>		
2	1. <i>Pestert</i>		1. <i>Bergden</i>		1. <i>Schlangen-Pestert</i>			1. <i>Willelmus Hubert</i>	1. <i>Spantendinde</i>	
	2. <i>Anton Hubert</i>		2. <i>2 Januari 1894</i>		2.			2. <i>Willelmus</i>		
					3.			3. <i>Anna Elizabeth</i>	2. <i>lager</i>	
								4. <i>Hubertus</i>		
								5. <i>Thomassen Hubertus</i>		
								6. <i>Stadthorn</i>		
3	1. <i>Wassenaar</i>		1. <i>Halkenburg</i>		1. <i>Stadthorn</i>			1. <i>Corst. Grijde</i>	1. <i>Wassenaar</i>	
	2. <i>Christen</i>		2. <i>11 Januari 1891</i>		2.			2. <i>Willelmus</i>	2. <i>lager</i>	
					3.			3. <i>Anna Maria</i>		
								4.		
								5.		
								6. <i>Stadthorn</i>		
					1.			1.		
					2.			2.		
					3.			3.		
					4.			4.		
					5.			5.		
					6.			6.		
					1.			1.		
					2.			2.		
					3.			3.		
					4.			4.		
					5.			5.		
					6.			6.		

Noten:

algemeen

1. F.C. Spits, *Metamorfose van de oorlog*, p. 147.
2. H. Amersfoort, *Voor Vaderland en Oranje*, p. 544.
3. F.C. Spits, *Metamorfose van de oorlog*, p. 184.
4. F. Snapper, *Enige sterktecijfers*, p. 85.
5. In de nieuwe wetgeving bleef de procedure van inschrijving en loting der dienstplichtigen praktisch gelijk. In 1929 werd de lotingsprocedure gewijzigd. Tevens werd bepaald dat vanaf de lichte 1930 geen aparte lotingsregisters meer zouden worden opgemaakt. Het toegewezen lotingsnummer werd alleen nog genoteerd in de alfabetische registers. (Staatsblad 1929, no. 21). Sedert de lichte 1939 werd geen loting meer gehouden. Krachtens de Wet van 21 februari 1938 (Staatsblad no. 500) werd het lotingsstelsel afgeschaft.

deel 2

1. Mulken, W. van, *Inventaris van de archieven der gemeente Valkenburg 1800-1940*, Maastricht 1973, no. 5327.
2. *Ibidem*, no. 5421.
3. Nuijens, E.M.Th.W., *Inventaris de archieven van het Provinciaal Bestuur van Limburg 1814-1913*, Maastricht 1982, no. 9414.
4. *Ibidem*, no. 9425.

deel 3

1. Mulken, W. van, *Inventaris van de archieven der gemeente Valkenburg 1800-1940*, Maastricht 1973, no. 5342.
2. *Ibidem*, no. 5442.
3. Nuyens, E.M.Th.W., *Inventaris der archieven van het Provinciaal Bestuur van Limburg 1814-1913*, Maastricht 1982, no. 9459.

deel 4

1. Mulken, W. van, *Inventaris van de archieven der gemeente Valkenburg 1800-1940*, Maastricht 1973, no. 5381.
2. *Ibidem*, no. 5481.
3. *Ibidem*, no. 5530.

deel 5

1. Mulken, W. van, *Inventaris van de archieven der gemeente Houthem 1800-1940*, Maastricht 1974, no. 2306.
2. *Ibidem*, no. 2379.
3. Koerhuis, B. *Inleiding op de plaatsingslijst van de Militieregisters 1865-1941*, onderdeel van het archief van de C.d.K., Zwolle 1983, p. 2.
4. Mulken, W. van, *Inventaris gemeente Houthem*, no. 2437.

